

Vlaamse
overheid

Acties en engagementen in het Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2024

Rapport door Vocvo - 1 mei 2021

1. Voorwoord	4
2. Inleiding: historiek en gewijzigde omstandigheden	5
2.1. Het Strategisch Plan Geletterdheid: van 2005 tot heden...	5
2.2. Hertekende context en impact op het Strategisch Plan Geletterdheid	8
2.3. Nood aan transversale middelen	9
2.4. Hoe staat het intussen in Vlaanderen met de aandacht voor geletterdheid?	10
3. Coördinatie en opvolging van het Strategisch Plan Geletterdheid	12
3.1. Acties op strategisch niveau	12
3.1.1. Monitoring	12
3.1.2. Structureel overleg	13
3.1.3. Stuurgroepen per strategische doelstelling	13
3.1.4. Algemene stuurgroep	13
3.1.5. Ad hoc bilateraal overleg	13
3.2. Een plan van de Vlaamse Regering: ambtelijke stuurgroep	13
3.2.1. Aandachtsambtenaar geletterdheid	15
3.2.2. Afstemming tussen Vlaamse horizontale plannen	16
3.2.3. Uitwisseling, kennis en expertise	16
3.3. Sensibilisering	17
3.3.1. Sensibiliseringsplan	17
3.3.2. Week van de Geletterdheid	18
3.3.3. Communicatie: website, nieuwsbrief en sociale media	18
3.3.3.1. Een eigen huisstijl	19
3.3.3.2. Website	19
3.3.3.3. Nieuwsbrief	19
3.3.3.4. Sociale media	20
3.4. Tussentijdse rapporten	20
4. Kernpartners	21

4.1. Departement Onderwijs en Vorming	21
4.2. Netwerk Basiseducatie	22
4.2.1. Impactbeleid Netwerk Basiseducatie	22
5. Strategische doelstellingen en acties	24
5.1. Strategische doelstelling 1: meer kansen voor jongeren	24
5.1.1. Pedagogische begeleidingsdiensten van de onderwijskoepels en GO!	25
5.1.2. Inspectie van het secundair onderwijs	26
5.1.3. Centra voor leerlingenbegeleiding	26
5.1.4. Eindtermen basisgeletterdheid	26
5.1.5. Lerarenopleidingen	27
5.2. Strategische doelstelling 2: meer kansen voor ouders	28
5.2.1. Ouderkoepels	28
5.2.2. Agentschap Opgroeien, een grote, belangrijke nieuwe partner	29
5.2.3. Week van de Geletterdheid 2018-2019	31
5.3. Strategische doelstelling 3: meer kansen voor werkenden en werkzoekenden	34
5.3.1. VDAB, een langdurig partnerschap	34
5.3.2. Versterken van medewerkers steden en gemeenten - VWSG	36
5.3.3. Betrokkenheid vakbonden en sectoren	37
5.3.3.1. Toolbox Geletterdheid: geletterdheid op de werkvloer	38
5.3.4. Trefdag 'Geletterdheid op de werkvloer, w@ is d@?!'	39
5.3.5. Geletterdheidsaanbod voor OCMW-cliënten	40
5.4. Strategische doelstelling 4: meer kansen voor mensen in armoede	41
5.4.1. Duurzame partnerschappen	41
5.4.2. Project Leerkansen	41
5.4.3. Leerdrempels definiëren	42
5.4.4. Trefdag 'Leren vergroot kansen'	43
5.4.5. Professionalisering over armoede en sociale uitsluiting in onderwijs	44
5.4.6. Week van de Geletterdheid - Speel je troeven uit	45

5.5. Strategische doelstelling 5: E-inclusie	46
5.5.1. Samen op tafel kloppen	46
5.5.1.1. Expertiseopbouw en -uitwisseling	47
5.5.1.2. Lerend Netwerk e-inclusie	47
5.5.1.3. Taskforce e-inclusie	48
5.5.1.4. Ambtelijk overleg digitale agenda's	50
5.5.2. Mediacoach-opleiding voor centra voor basiseducatie	50
5.5.3. Week van de Geletterdheid	51
5.6. Overkoepelende acties in het Strategisch Plan Geletterdheid	53
5.6.1. Overkoepelende actie 8: Aandacht voor geletterdheid in heel de volwasseneneducatie	53
5.6.2. Overkoepelende actie 9: meer kansen voor eerste-generatie-migranten	55
5.6.2.1. Agentschappen Integratie en Inburgering mee aan boord	55
5.6.2.2. AMIF voor laaggeletterde moeders	56
5.6.3. Overkoepelende actie 10: Onderzoek	56
6. Duidelijke communicatie	58
7. Professionaliseren en expertise uitbouwen en delen over geletterdheid	60
7.1. Overlegplatformen	60
7.2. Studiedagen	60
7.3. Expertise delen	62
7.3.1. Lokale Plannen Geletterdheid	63
Conclusie	64

1. Voorwoord

In december 2020 kreeg het Vlaams Ondersteuningscentrum voor Volwassenenonderwijs (Vocvo) van de minister van Onderwijs en Vorming de opdracht een rapport te schrijven over onder andere:

Een stand van zaken over de verdere uitvoering van de acties en engagementen opgenomen in het plan met in het bijzonder een rapportering over de stappen die Vocvo daarin heeft ondernomen tijdens het voorjaar van 2021 zoals opgenomen in hun subsidieaanvraag voor 2021.

Met dit rapport gaan we in op deze opdracht. We bespreken vooreerst de oorsprong en noodzaak van het Strategisch Plan Geletterdheid. We schetsen de omstandigheden waarin Vocvo zijn opdracht uitvoert en welke voordelen en uitdagingen dit met zich meebrengt.

Daarna bekijken we de manier waarop de planleider en Vocvo de coördinatie, opvolging en ondersteuning van het Plan Geletterdheid aanpakken. Het rapport gaat dieper in op de opgebouwde structuren, de manier van werken en de efficiëntie van deze werking.

Ten slotte gaan we gedetailleerd in op de stand van zaken met betrekking tot de verschillende doelstellingen, acties en engagementen van het Strategisch Plan Geletterdheid. We geven toelichting over de realisaties die de drie Plannen Geletterdheid¹ tot nog toe in Vlaanderen hebben opgeleverd. We schetsen welke stappen partners in de afgelopen periode hebben gezet onder impuls en met ondersteuning van Vocvo en kijken met een blik vooruit. Daarbij vermelden we steeds de strategische doelstelling, actie en engagement waarnaar verwezen wordt.

¹ In Vlaanderen werden reeds drie plannen Geletterdheid opgemaakt. Het eerste in 2005, een tweede Plan werd opgemaakt in 2012 en het derde, huidige, Plan ging van start in 2017. Deze drie plannen sluiten op elkaar aan en zorgen voor een duurzame verderzetting en versterking van het Vlaamse geletterdheidsbeleid.

2. Inleiding: historiek en gewijzigde omstandigheden

2.1. Het Strategisch Plan Geletterdheid: van 2005 tot heden...

In Vlaanderen hanteren we de internationale onderzoeksgegevens over geletterdheid als benchmark.

De resultaten van het International Adult Literacy Survey (IALS) toonden in 1996 reeds aan dat Vlaanderen een structureel geletterdheidsprobleem heeft. Het onderzoek wees toen al uit dat 15% van de volwassen bevolking in Vlaanderen laaggeletterd is.

De resultaten van het 'Programme for the International Assessment of Adult Competencies' (PIAAC) toonden in 2012 vergelijkbare cijfers. Zestien jaar na de eerst internationale peiling bleek dat nog steeds 1 op 7 volwassenen laaggeletterd is. Deze mensen beschikken over onvoldoende lees-, schrijf-, reken- of ICT-vaardigheden om zelfstandig te functioneren en te participeren aan onze huidige maatschappij. Dit heeft een impact op hun zoektocht naar werk, hun functioneren op de werkvloer, hun vertrouwen in de maatschappij, hun opdracht als opvoeder, ...

Ook werd duidelijk dat er naast deze 15% laaggeletterden een hele groep mensen is met geletterdheidsnoden. We spreken hier over 'midden-laaggeletterden'. Een groep die 'voorzichtig' mee kan in onze maatschappij, maar zeer kwetsbaar is bij grote veranderingen in het eigen leven of in de samenleving. Dan komen hun reeds verworven basisvaardigheden erg onder druk te staan. Als we de groep van laaggeletterden en de mensen met geletterdheidsnoden samen nemen, heeft in totaal ongeveer 40% van onze volwassen bevolking nood aan geletterdheidsondersteuning.

We spreken in Vlaanderen over geletterdheid als een breed concept. In 2013 zochten de partners van het Plan Geletterdheid naar een goede, onderbouwde en gedragen omschrijving voor geletterdheid. Deze omschrijving vormt sindsdien de basis voor het geletterdheidsbeleid in Vlaanderen:

" de competenties om informatie te verwerven, te verwerken en gericht te gebruiken. Dit betekent met

- 1. taal,*
- 2. cijfers en grafische gegevens kunnen omgaan*
- 3. en gebruik kunnen maken van ICT.*

Geletterd zijn is belangrijk om zelfstandig te functioneren en te participeren in de samenleving en nodig om zich persoonlijk te kunnen ontwikkelen en bij te kunnen leren."

Bron: Stuurgroep van het Plan Geletterdheid Verhogen, 27 februari 2013

De geletterdheidsproblematiek wordt in Vlaanderen reeds jaren ernstig genomen. Enerzijds is er de structurele erkenning van de sector basiseducatie sinds 1990, anderzijds gaf de Vlaamse Regering vijftien jaar na deze erkenning de opdracht een geletterdheidsbeleid, over verschillende beleidsdomeinen heen, te ontwikkelen. Dat kwam er in 2005 met het eerste Operationeel Plan Geletterdheid Verhogen, opgemaakt en uitgerold door het departement Onderwijs en Vorming. In dit Plan werden diverse doelstellingen en acties opgenomen. Deze werden bepaald door de beleidsdomeinen van de Vlaamse Overheid die betrokken waren samen met enkele sleutelorganisaties uit het werkveld.

Het eerste Plan Geletterdheid liep af in 2011. Na evaluatie werd beslist dat een tweede horizontaal beleidsplan de duurzaamheid, gedragenheid en het transversaal engagement zou verzekeren. In 2012 werd dan ook een nieuw Strategisch Plan Geletterdheid Verhogen opgemaakt, samen met veel partners. Dit tweede Plan wist, nog sterker dan het eerste, verschillende beleidsdomeinen en organisaties te verenigen. Het Plan werd afgerond en geëvalueerd in 2016.

Voor de toenmalige minister van Onderwijs en Vorming stond het buiten kijf dat er een derde Plan Geletterdheid nodig was om een afgestemd beleid te kunnen realiseren. De minister gaf daarop de opdracht aan het departement Onderwijs en Vorming en Vocvo om een nieuw Plan te schrijven. Van bij de aanvang hebben Vocvo en verschillende partners van het Plan duidelijk gemaakt dat de tijd rijp was om te streven naar een structurele verankering van geletterdheidsbeleid in onze samenleving. We konden daarbij onder andere steunen op resultaten uit de twee vorige plannen: goede praktijken van geletterdheidsondersteuning, sensibilisering rond de problematiek en gezamenlijke inzet over de beleidsdomeinen heen.

Het [Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2024](#) is het resultaat van een intensief participatief proces op drie sporen:

1. Alle relevante beleidsdomeinen van de Vlaamse Overheid en sleutelorganisaties op het vlak van geletterdheid werden uitgenodigd voor een kenniskring, twee workshops en enkele schrijfsessies.
2. Daarnaast werd er een aparte workshop georganiseerd met vertegenwoordigers van de centra voor basiseducatie en de centra voor volwassenenonderwijs.
3. Ook de laaggeletterden zelf werden betrokken bij het beleidsproces, zoals expliciet werd opgeworpen in de beleidsevaluatie van het tweede Plan Geletterdheid.

Hieronder gaan we bondig in op elk van de drie deelprocessen.

Op 19 december 2016 werd de aftrap gegeven met de organisatie van een kenniskring. Dit seminarie in beperkte groep met beleidsmakers en onderzoekers vergrootte de kennisbasis over geletterdheid. Die kennis werd meegenomen bij de actualisatie en verdere doelbepaling van het toekomstige geletterdheidsbeleid.

De verzamelde kennis en de vaststelbare trends in de recente wetenschappelijke literatuur over geletterdheid werden uitgewerkt in een [wetenschappelijk syntheseverslag](#). Dit

syntheseverslag werd eind januari 2017 opgeleverd en fungeert als ruimere inleiding voor het Strategisch Plan Geletterdheid.

In februari 2017 werden alle actoren betrokken bij een brainstorm- en prioriteringsfase om het nieuwe Plan effectief vorm te geven. Daarnaast werden ook alle centra voor basiseducatie en centra voor volwassenenonderwijs uitgenodigd om deel te nemen aan een aparte workshop. Hierop tekenden acht centra voor basiseducatie en twee centra voor volwassenenonderwijs in. Hen werd gevraagd potentiële doelstellingen voor het nieuwe Plan aan te dragen. Zo streefden we naar een zo divers mogelijke input.

We vonden het cruciaal ook de laaggeletterden zelf te betrekken. Om tot relevante resultaten te komen stelde Vocvo - met de samenwerking van het Netwerk Basiseducatie - een grootschalige bevraging op voor de cursisten van de centra voor basiseducatie. Deze kon zowel online als op papier worden ingevuld. We vroegen naar de moeilijkheden waarop cursisten stuiten, leerdrempels, de plaatsen waar ze leren of zouden willen leren, de actoren die volgens hen meer zouden moeten weten over en anticiperen op hun geletterheidsnoden. Uiteindelijk hebben meer dan 300 cursisten, vanuit verschillende centra voor basiseducatie, aan de bevraging deelgenomen.

Vocvo en het departement Onderwijs en Vorming legden een eerste ontwerp van Strategisch Plan Geletterdheid voor aan het kabinet van de minister bevoegd voor Onderwijs en Vorming en werkten dit nadien verder uit. In overleg met de betrokken beleidsdomeinen van de Vlaamse overheid en sleutelorganisaties op het vlak van geletterdheid werd de tekst van het Plan verfijnd tot het huidige Strategisch Plan Geletterdheid.

Op 15 september 2017 keurde de Vlaamse Regering het derde Strategisch Plan Geletterdheid goed, dat loopt van 2017 tot 2024. Opmerkelijk aan dit derde Plan is dat ook nu weer nieuwe partnerschappen werden aangegaan en meer beleidsdomeinen van de Vlaamse overheid betrokken werden.

Het Plan focust op vijf strategische doelstellingen:

- We zorgen voor een significante toename van het aantal jongeren dat het secundair onderwijs verlaat met voldoende geletterdheidscompetenties, opdat zij zelfstandig kunnen functioneren en participeren in de samenleving en zich persoonlijk kunnen ontwikkelen en bijleren;
- We zetten in op het verhogen van geletterdheid binnen de familieomgeving om het doorgeven van laaggeletterdheid van generatie op generatie te doorbreken;
- We versterken de geletterdheidscompetenties van werkzoekenden en werkenden in het kader van hun beroepsopleiding, hun traject naar werk of binnen hun tewerkstelling, om de kans op het vinden en behouden van werk te verhogen en bij te kunnen blijven met de evoluties op de arbeidsmarkt;
- We versterken geletterdheidscompetenties van mensen in armoede, om hun kansen te vergroten om uit de armoede te geraken en hun participatie aan de samenleving te verhogen;

- We zetten in op het verhogen van de digitale geletterdheid van jongeren en volwassenen, opdat zij meekunnen in de snel digitaliserende maatschappij.

Bij de uitrol van deze doelstellingen houden we steeds rekening met zeven kritische succesfactoren:

- structureel samenwerken en een horizontaal geletterdheidsbeleid voeren;
- sensibiliseren en informeren;
- inzetten op professionalisering;
- helder en toegankelijk communiceren;
- geletterdheid integreren en contextualiseren;
- efficiënte inzet van middelen;
- inzetten op onderzoek.

2.2. Hertekende context en impact op het Strategisch Plan Geletterdheid

De Vlaamse minister bevoegd voor Onderwijs en Vorming stelt sinds 2012 de planleider van het Plan Geletterdheid aan bij Vocvo. De planleider moet binnen een budgetneutrale context de beleidsdoelstellingen van het Plan helpen realiseren en de engagementen van de partners coördineren en ondersteunen. Deze opdracht is uiteraard niet realiseerbaar zonder écht engagement van anderen.

Binnen Vocvo werkte ook een projectmedewerker geletterdheid mee aan de realisatie van het Plan Geletterdheid. De projectmedewerker werd tot 2015 aangestuurd door de Stuurgroep Volwassenenonderwijs² en kwam nadien, bij het opheffen van deze stuurgroep, volledig onder de bevoegdheid van Vocvo binnen de pedagogische ondersteuningsdienst. Daarenboven ondersteunden ook andere medewerkers van de pedagogische ondersteuningsdienst van Vocvo de partnerorganisaties van het Plan bij de realisatie van de doelstellingen.

In het voorjaar van 2020 werd aan Vocvo medegedeeld dat er ernstige besparingen zouden worden doorgevoerd op de werking van de pedagogische ondersteuningsdienst. Vanaf 1 september 2020 verloor de pedagogische ondersteuningsdienst van Vocvo meer dan 80% van de personeels- en werkingsmiddelen en werd de decretale opdracht vernauwd tot enkel de ondersteuning van de centra voor basiseducatie. Hiermee verdween onder andere de expertise die door Vocvo werd opgebouwd rond geletterdheidsondersteuning in de beroepsopleidingen van de centra voor volwassenenonderwijs.

² De Stuurgroep volwassenenonderwijs was een samenwerking tussen de centra voor basiseducatie, centra voor volwassenenonderwijs en hun pedagogisch begeleidingsdiensten. In april 2015 werd deze stuurgroep opgeheven op basis van het decreet voor onderwijs XXV.

Deze besparing heeft grote consequenties voor de organisatie Vocvo, maar ook voor de uitvoering en ondersteuning van het Plan Geletterdheid. De planleider verloor de mogelijkheid om een beroep te doen op de expertise en de ondersteuning van de projectmedewerker geletterdheid en van de pedagogisch ondersteuners van Vocvo. Maar bovenal verloren de partners van het Plan inhoudelijke en pedagogische ondersteuning bij de uitvoering van hun engagementen of de realisatie van nieuwe geletterdheidsprojecten.

2.3. Nood aan transversale middelen

Verschillende beleidsdomeinen nemen in het Strategisch Plan Geletterdheid engagementen op. Niet in het minst de minister van Onderwijs en Vorming. Hij engageert zich inhoudelijk, coördineert de uitvoering van het Plan en stuurt de planleider aan. Ook de ministers bevoegd voor Werk, Welzijn, Armoedebestrijding en Integratie en Inburgering engageerden zich. Zij kiezen voor een duurzaam, verankerd en daadkrachtig geletterdheidsbeleid.

In de beslissing ter goedkeuring van het Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2024 namen de ministers van de toenmalige Vlaamse Regering volgend engagement op:

3° elk lid van de Vlaamse Regering te gelasten de in dit plan opgenomen doelstellingen binnen hun bevoegdheden te ondersteunen en mee uit te voeren. (Beslissing Vlaamse Regering, 7 september 2017)

De huidige Vlaamse Regering expliciteerde al meermaals zich te blijven engageren voor de realisatie van het Strategisch Plan Geletterdheid. De verschillende beleidsdomeinen verwijzen in het Vlaams Regeerakkoord naar elementen en doelstellingen uit het Plan Geletterdheid. Ook werd reeds herhaaldelijk in het antwoord op parlementaire vragen verwezen naar het Plan Geletterdheid als een duurzaam beleid waarin men wil blijven investeren.

In de beslissing van de Vlaamse Regering over de goedkeuring van het Plan Geletterdheid wordt ook de weerslag ervan op de begroting besproken:

Om de geformuleerde strategische doelstellingen te bereiken is er nood aan een meer gerichte inzet van middelen specifiek voor preventie, remediëring en sensibilisering met betrekking tot geletterdheid. Dit niet enkel binnen het beleidsdomein Onderwijs en Vorming, maar structureel ingebed binnen alle betrokken beleidsdomeinen. (...) Het voorstel van beslissing leidt momenteel tot geen enkele meeruitgave voor de Vlaamse Gemeenschap.

Het behoeft geen betoog dat de keuze van de vorige Vlaamse Regering om geen meeruitgave te koppelen aan het Plan Geletterdheid, Vocvo en alle partners van het Plan voor serieuze uitdagingen zet. Dit budgetneutraal werken aan een horizontaal beleidsplan past ons inziens niet langer binnen de huidige realiteit. Gezien de nieuwe situatie waarin we terecht zijn gekomen, lijkt het ons urgenter dan ooit tevoren dat de verschillende beleidsdomeinen investeren in geletterdheidsondersteuning. Op die manier kunnen de verschillende partners van het Plan hun engagementen nakomen.

In het late voorjaar van 2020 werd daarom een nota aan de minister van Onderwijs en Vorming opgemaakt. Hierin opperde Vocvo het belang van geletterdheidsexperten. Zij zijn onontbeerlijk voor een duurzame aanpak van laaggeletterdheid. Op deze nota werd tot op heden geen reactie gegeven.

In september 2020 gaven de planleider en de directeur van Vocvo in de Commissie voor Onderwijs van het Vlaams Parlement een toelichting over de werking van het Strategisch Plan Geletterdheid en het belang van het versterken van geletterdheidscompetenties in Vlaanderen. Ook hier deden we een luide oproep naar versterking van het geletterdheidsbeleid.

In het voorjaar van 2021 actualiseerden we de vraag naar geletterdheidsexperten op basis van de actuele noden in de samenleving. De coronacrisis heeft de geletterdheidsproblematiek meer dan ooit blootgelegd. Het Plan moet gebruik maken van de opportuniteiten die deze moeilijke periode biedt. De crisis brengt een sense of urgency mee rond digitale geletterdheid. Het is onze verantwoordelijkheid om in te spelen op deze dynamiek. Devices en internettoegang zijn noodzakelijke voorwaarden, maar zullen pas renderen als gebruikers beschikken over voldoende digitale competenties en de informatie die aangeboden wordt duidelijk is. Ook het belang van levenslang leren komt door de crisis sterk naar voren. Dit is de hefboom bij uitstek om de geletterdheidscompetenties van volwassen leerders te versterken. De mogelijkheid om levenslang leren ingang te doen vinden bij ook kwetsbare doelgroepen vraagt echter een specifieke didactiek en organisatorische aanpak. Vanuit het Plan willen we daarom focussen op het ondersteunen van centra voor volwassenenonderwijs, lerarenopleidingen en andere onderwijsverstrekkers (in het bijzonder beroepsgerichte opleidingen) i.k.v. een geletterdheidsversterkende didactiek. Meer informatie hierover is terug te vinden in bijlage 9 'Hoe een crisis ook opportuniteiten biedt'. Dit document is de geactualiseerde versie van de eerder ingediende nota met vraag naar middelen voor geletterdheidsexperten.

2.4. Hoe staat het intussen in Vlaanderen met de aandacht voor geletterdheid?

De geletterdheidsproblematiek is relatief lang onder de radar gebleven in de maatschappij. Enerzijds omdat laaggeletterden en mensen met geletterdheidsnoden zich vaak schamen voor hun geletterdheidsproblemen en deze dan ook zo goed mogelijk trachten te maskeren. Anderzijds omdat hieraan op beleidsniveau, zowel bij de overheid als bij (grote) organisaties, weinig of geen aandacht werd geschonken. Geletterdheidsnoden werden lang als een probleem van het individu beschouwd.

Met de erkenning van de sector basiseducatie als onderdeel van het volwassenenonderwijs voorziet Vlaanderen alvast sinds 1990 in een duurzaam educatief aanbod voor laaggeletterden. We stellen ook vast dat in de laatste decennia relatief grote evoluties hebben plaatsgevonden. Daarvan is het Strategisch Plan Geletterdheid getuige. Het bewustzijn over

het belang van geletterdheid wordt groter. Daaraan heeft 15 jaar Plan Geletterdheid een belangrijke bijdrage geleverd. Door sensibilisering en informatie groeit de sense of urgency. Ook het structurele karakter van geletterdheidsnoden wordt duidelijk, evenals de gezamenlijke verantwoordelijkheid van beleid en werkveld en dit op verschillende beleidsdomeinen.

Crisissen zoals de coronapandemie vandaag dragen in belangrijke mate bij tot de groeiende zichtbaarheid van geletterdheidsproblemen. Het verplicht thuis blijven dwingt mensen ertoe om belangrijke informatie zelfstandig en vaak online te gaan zoeken. Net hier wringt het schoentje qua geletterdheid: het verwerven, verwerken en gericht gebruiken van informatie (talig, cijfermatig of digitaal) is voor vele burgers ontzettend moeilijk.

Verschillende beleidsdomeinen en de partnerorganisaties van het Strategisch Plan Geletterdheid worden zich steeds meer bewust van het belang van geletterdheid en de impact van tekorten op dit vlak op hun werking. Ze zijn gewonnen voor het idee hieraan te werken. De nood aan ondersteuning hierbij is echter groot. Men kijkt naar organisaties zoals Vocvo om expertise te ontwikkelen en te delen, zowel over visie als over handvatten voor concrete praktijk.

3. Coördinatie en opvolging van het Strategisch Plan Geletterdheid

De realisatie van het Strategisch Plan Geletterdheid wordt gecoördineerd en opgevolgd door de planleider van Vocvo, in samenspraak met het departement Onderwijs en Vorming en de partners van het Plan. Zij vormen o.a. stuurgroepen waarin ze hun gezamenlijke engagementen en acties bespreken.

3.1. Acties op strategisch niveau

Om het Plan Geletterdheid goed te kunnen opvolgen, is er nood aan structurele afstemming tussen partners. Hieronder gaan we in op de overlegstructuren die hiervoor zorgen.

3.1.1. Monitoring

Om het Plan Geletterdheid op een structurele manier te kunnen opvolgen, tijdig hiaten te ontdekken en bij te sturen waar nodig, werd vanaf het begin een monitoringsysteem ontwikkeld. Hiertoe engageerden Vocvo en het departement Onderwijs en Vorming zich onder [actie 10, engagementen 10.3 en 10.4](#). Vocvo formuleerde, in samenspraak met het departement Onderwijs en Vorming, indicatoren per actie en per engagement. Deze indicatoren werden goedgekeurd door de partners van het Plan en vormen de basis voor een duurzame monitoring van het Plan.

Er werd besloten om, in tegenstelling tot de vorige twee plannen, de indicatoren op drie tijdstippen te bevragen. In 2018-2019 vond een nulmeting plaats. De planleider vroeg alle partners om gegevens te bezorgen met betrekking tot de relevante indicatoren. Al deze gegevens werden gebundeld in een nulmeting. Deze nulmeting geeft een zicht op het geletterdheidsbeleid en de geletterdheidspraktijken bij het begin van het nieuwe Plan Geletterdheid.

In 2021 vindt een tussentijdse evaluatie plaats. Hierbij vragen we alle partners om opnieuw gegevens te verzamelen en te bezorgen op basis van de indicatoren. Over de concrete aanpak lees je in meer in het rapport met betrekking tot de tussentijdse evaluatie. De gegevens zullen worden vergeleken met de resultaten uit de nulmeting.

In 2023-2024 zal de planleider een laatste keer alle gegevens opvragen bij de partners. Dit zal resulteren in een eindevaluatie van het Plan. De verzamelde gegevens kunnen naast de gegevens van 2018-2019 en deze van 2021 gelegd worden. Dit stelt Vocvo in staat om een relatieve inschatting te maken van de impact van het Plan Geletterdheid in Vlaanderen.

3.1.2. Structureel overleg

Vocvo roept minimum drie keer per jaar het structureel overleg samen. Hierin zetelen de kernpartners van het Plan Geletterdheid: het departement Onderwijs en Vorming, het Netwerk Basiseducatie en Vocvo.

Het structureel overleg bepaalt steeds de grote, strategische lijnen die het Plan Geletterdheid in de aankomende periode zal uitzetten.

3.1.3. Stuurgroepen per strategische doelstelling

Bij de aftrap van het Plan Geletterdheid besliste Vocvo om een structurele stuurgroep in het leven te roepen per strategische doelstelling. In elke stuurgroep werden de verschillende partners betrokken die engagementen opnemen binnen deze doelstelling. Men werkt er rond overkoepelende engagementen en bekijkt mogelijkheden tot samenwerking.

3.1.4. Algemene stuurgroep

Jaarlijks wordt een algemene stuurgroep georganiseerd. In deze stuurgroep zetelen alle betrokken partners van het Plan Geletterdheid. Tijdens deze bijeenkomsten presenteert Vocvo de realisaties van het voorbije jaar, zorgen we voor een moment van netwerken tussen de partners en is er mogelijkheid om nieuwe projecten te bespreken of ondersteuningsnoden aan te geven.

Door de coronapandemie kon deze algemene stuurgroep in 2020 en 2021 niet plaatsvinden. In 2022 zal deze algemene stuurgroep doorgaan in januari.

3.1.5. Ad hoc bilateraal overleg

Minimum twee keer per jaar is er contact tussen de planleider en elke partner van het Plan. Dit overleg vindt meestal bilateraal plaats. In deze gesprekken

- polsen we naar een stand van zaken,
- worden ondersteuningsnoden bevroegd en
- wordt er samen bekeken hoe engagementen gerealiseerd kunnen worden.

3.2. Een plan van de Vlaamse Regering: ambtelijke stuurgroep

Zoals hierboven reeds aangegeven, besliste de Vlaamse Regering " *elk lid van de Vlaamse Regering te gelasten de in dit plan opgenomen doelstellingen binnen hun bevoegdheden (...)*

te ondersteunen en mee uit te voeren.” (Vlaamse Regering, 7 september 2017). Om de verschillende beleidsdomeinen sterker te betrekken bij het Strategisch Plan Geletterdheid en hen te ondersteunen in de uitvoering van dit engagement, riep Vocvo in september 2020 een ambtelijke stuurgroep in het leven.

Met deze ambtelijke stuurgroep zoekt Vocvo samen met de ambtenaren uit de betrokken beleidsdomeinen naar antwoorden voor de geletterdheidsuitdagingen waarmee de verschillende beleidsdomeinen kampen:

- We zien geletterdheid meer en meer opduiken in beleidsnota's en -plannen. Afstemming tussen de verschillende plannen is noodzakelijk om efficiënt de doelstellingen te realiseren. In de uitvoering van de plannen krijgt het Plan Geletterdheid idealiter een meer structurele rol. Zodat ze haar rol van katalysator ten volle kan opnemen.
- Er is nood aan meer eigenaarschap binnen de verschillende betrokken beleidsdomeinen.
- Door het budgetneutrale karakter van het Plan Geletterdheid is er meer nood aan politieke druk om geletterdheid hoog op de agenda te zetten. Dit voorkomt een stagnatie van het huidige geletterdheidsbeleid.
- De partners van het Plan hebben nood aan meer ondersteuning en expertise om hun engagementen te kunnen realiseren.

In deze ambtelijke stuurgroep zetelen ambtenaren van alle betrokken beleidsdomeinen bij het Plan:

- Onderwijs en Vorming;
- Werk en Sociale Economie;
- Welzijn – Armoedebestrijding;
- Cultuur, Jeugd en Media;
- Kanselarij en Buitenlandse Zaken;
- Agentschap Binnenlands Bestuur;
- Agentschap Opgroeien;
- VDAB;
- Agentschappen Integratie en Inburgering.

Sinds september 2020 kwam de ambtelijke stuurgroep twee keer samen. Hieruit kwamen al enkele initiatieven voort, maar er werden ook noden en hiaten aangegeven.

- Er werd, naar analogie met de aandachtsambtenaar armoede, een voorstel geopperd om binnen elk beleidsdomein een aandachtsambtenaar geletterdheid aan te stellen.
- Er werd gezocht naar afstemming tussen alle horizontale beleidsplannen van de Vlaamse overheid.
- Er werd aangegeven dat er nood is aan meer kennis en expertise over geletterdheid bij de verschillende ambtenaren.

- Er werd aangegeven dat er nood is aan uitwisseling tussen de verschillende beleidsdomeinen.

Om een antwoord te bieden op deze noden en voorstellen, werden al enkele concrete stappen gezet. Vocvo werkte een profiel uit voor een aandachtsambtenaar geletterdheid, er werd een overzichtsdocument gemaakt met overlap tussen horizontale plannen en er werd nagedacht over kennisuitwisseling. Hieronder lees je meer over de invulling hiervan.

3.2.1. Aandachtsambtenaar geletterdheid

Om de samenwerking tussen de verschillende beleidsdomeinen te faciliteren, de aanspreekbaarheid binnen beleidsdomeinen te vereenvoudigen en opvolging van het thema geletterdheid te verzekeren, werd het concept “aandachtsambtenaar geletterdheid” voorgelegd.

We stelden een functieprofiel op. Dat geeft een zicht op de concrete inhoud van deze opdracht en kan als instrument fungeren om erkenning voor de functie te bepleiten. Een aandachtsambtenaar geletterdheid, binnen haar/zijn beleidsdomein:

Kennis

- heeft kennis en expertise over geletterdheid, of weet waar deze te vinden is;
- heeft een zicht op de goede geletterdheidspraktijken, -methodieken,... ;
- is mede-verantwoordelijk voor projecten en de opvolging ervan;

Beleid

- streeft naar een structurele en integrale aanpak van laaggeletterdheid op lange termijn;
- screent het beleid op aandacht voor laaggeletterden;
- oefent druk uit op het politieke niveau en vraagt aandacht voor de structurele verankering van geletterdheidsbeleid;

Netwerk

- is het aanspreekpunt voor collega's en partners;
- spoort organisaties binnen het beleidsdomein aan aandacht te hebben voor geletterdheid;
- betreft relevante actoren;
- vormt een netwerk binnen de ambtelijke stuurgroep;
- sensibiliseert rond geletterdheid om een groter bewustzijn te creëren;

Ondersteuning

- doet een beroep op de planleider van Vocvo om hiervoor ondersteuning te krijgen.

De eerste terugmeldingen maakten duidelijk dat de functie aandachtsambtenaar geletterdheid voorlopig nog niet voldoende voedingsbodem heeft gevonden in de verschillende beleidsdomeinen.

Wel zijn de betrokken ambtenaren bereid om samen werk te maken van geletterdheid en de afstemming te bevorderen tussen de diverse horizontale plannen van de Vlaamse Regering die raakvlakken vertonen met geletterdheid.

3.2.2. Afstemming tussen Vlaamse horizontale plannen

De Vlaamse Regering heeft naast het Strategisch Plan Geletterdheid nog enkele andere horizontale beleidsplannen. Tijdens de eerste ambtelijke stuurgroep werd geopperd om in te zetten op afstemming tussen deze plannen, omdat:

- er een gemeenschappelijke, transversale, manier van werken is;
- bepaalde inhoud van plannen overlappen;
- er gezocht moet worden naar gemeenschappelijke slagkracht.

Dit heeft de planleider ertoe aangezet een overzicht te maken van alle horizontale plannen van de Vlaamse overheid en inhoudelijke linken met het Plan Geletterdheid te expliciteren.

De komende maanden wordt gezocht naar afstemming tussen de trekkers van deze horizontale plannen en zoeken we uit of het beleidsdomein Kanselarij en Buitenlands Bestuur hierin een rol kan opnemen. Bovendien willen we inhoudelijk de handen in elkaar slaan. Hierover zal steeds worden teruggekoppeld binnen de ambtelijke stuurgroep.

3.2.3. Uitwisseling, kennis en expertise

De betrokken beleidsmedewerkers gaven duidelijk aan dat ze nog onvoldoende kennis en expertise hebben over het thema geletterdheid om hun rol binnen de ambtelijke stuurgroep en binnen hun beleidsdomein sterk op te nemen. Daarom werd beslist om tijdens alle ambtelijke stuurgroepen ook steeds tijd vrij te maken om kennis en expertise op te bouwen, door bijvoorbeeld sprekers uit te nodigen. Daarnaast zullen we ook structureel inzetten op het uitwisselen van praktijken en uitgevoerde engagementen van de verschillende beleidsdomeinen of organisaties.

3.3. Sensibilisering

Naast het uitzetten van strategische acties en de oprichting van de ambtelijke stuurgroep, maakte Vocvo ook werk van een duurzaam sensibiliseringsbeleid over geletterdheid. 'Ongekend, is onbemind', daarom is het noodzakelijk structureel in te zetten op het bekendmaken van 'wat is geletterdheid', 'hoe kan ik het herkennen' en 'welke strategieën kan ik inzetten om eraan te werken'. Door in te zetten op een sensibiliseringsplan, een campagneweek 'Week van de Geletterdheid' en communicatie via website en sociale media, sensibiliseert Vocvo bij de partners van het Plan en bij het brede publiek over geletterdheid.

Op vlak van sensibilisering liggen echter nog veel opportuniteiten. De coronacrisis heeft de (digitale) geletterdheidsnoden blootgelegd. De tijd is rijp om het taboe rond de geletterdheidsproblematiek te doorbreken. Het betreft niet enkel de anderstalige analfabeet of de vroegtijdige schoolverlater, meer dan 40% van de volwassenen in Vlaanderen heeft geletterdheidsnoden. Hoe sneller het taboe verdwijnt, hoe meer structureel gewerkt kan worden aan de geletterdheidsversterking in Vlaanderen.

3.3.1. Sensibiliseringsplan

In het Plan Geletterdheid namen bijna alle partners twee engagementen op waarin ze aangeven meer structureel aandacht te zullen besteden aan geletterdheid:

- Informeren en sensibiliseren over de (multi)problematiek, de oorzaken en gevolgen van laaggeletterdheid en mogelijke strategieën om te werken aan geletterdheidscompetenties;
- Sensibiliseren om helder en toegankelijk te communiceren.

Om de partners hierin te ondersteunen, stelt Vocvo tweejaarlijks een sensibiliseringsplan op. Hierin schrijven alle partners minstens één actie neer, groot of klein, over wat zij in de loop van de komende twee jaar zullen doen om dit engagement waar te maken.

In 2020 werd het eerste sensibiliseringsplan opgemaakt. Aan alle partners werd gevraagd een actie te definiëren en door te geven. Al deze acties werden gebundeld in het [sensibiliseringsplan](#).

De partners kunnen een beroep doen op de planleider om hun actie te realiseren. Deze ondersteuning kan onder meer bestaan uit samenwerkingen faciliteren, mee studiedagen organiseren, inhoudelijke expertise aanbrenge, feedback geven,...

Over een actuele stand van zaken lees je meer in het rapport naar aanleiding van de vraag over de stand van zaken van de uitvoering van het sensibiliseringsplan.

3.3.2. Week van de Geletterdheid

Om laaggeletterdheid en de impact ervan meer bekend te maken, nam de sector basiseducatie al vele jaren geleden het initiatief om een campagneweek te organiseren, die 8 september omsluit, de Unesco internationale dag van de alfabetisering. Tijdens deze week wordt elk jaar opnieuw breed aandacht gevraagd voor geletterdheid door middel van vele lokale acties.

In september 2014 werd de Week van de Geletterdheid voor het eerst getrokken vanuit het Strategisch Plan Geletterdheid. Dit zorgde voor een grote verandering voor de campagne:

- er wordt jaarlijks/tweejaarlijks rond een specifiek thema gewerkt;
- er worden meer partners betrokken;
- er wordt op overkoepelend, Vlaams niveau actie ondernomen;
- er werd een Vlaamse campagnewebsite opgericht: www.weekvandegeletterdheid.be en www.ikbenmee.be;
- er werden kernpartners betrokken bij de organisatie: Vocvo, departement Onderwijs en Vorming, Netwerk Basiseducatie, Mediawijs (sinds 2018) en Linc vzw (tot en met 2019).

Naast de kernpartners worden er elk jaar, afhankelijk van het thema, ook andere partners betrokken om de campagne inhoudelijk te versterken en breed uit te dragen. De eindverantwoordelijkheid ligt steeds bij Vocvo. Vocvo verdeelt de taken, roept overleg bij elkaar en bewaart het totale overzicht.

Sinds de Week van de Geletterdheid wordt georganiseerd vanuit het Plan Geletterdheid, werden volgende thema's belicht:

- 2014: focus op gecijferdheid – “De wereld ontcijferen in één, twee, drie”
- 2015: focus op jongeren met geletterdheidsnoden – “Jong en geletterd”
- 2016: focus op geletterdheid in een werkomgeving – “Extra bedrijvig”
- 2017: focus op laaggeletterdheid en armoede – “Speel je troeven uit”
- 2018: focus op ouders in welzijnssector - “Wie niet mee is, is gezien”
- 2019: focus op ouders in schoolcontext - “Wie niet mee is, is gezien”
- 2020: focus op e-inclusie - “Spring je mee op de digitale trein?! Wij helpen je graag”
- 2021: focus op e-inclusie - “Spring je mee op de digitale trein?! Wij helpen je graag”

De uitrol van de campagne van 2021 lees je in het rapport met betrekking tot de vormgeving van de campagne ‘Week van de Geletterdheid’ 2021.

3.3.3. Communicatie: website, nieuwsbrief en sociale media

Om de meer dan 40 partners van het Plan Geletterdheid systematisch op de hoogte te houden en het brede publiek kennis te laten maken met geletterdheid en de werkzaamheden van het Plan, wordt er op verschillende communicatiekanalen ingezet. Daarover lees je

hieronder.

3.3.3.1. Een eigen huisstijl

In 2019 werd beslist om een gemeenschappelijk beeld met slogan te ontwikkelen voor het Plan Geletterdheid. Dit om een uniforme communicatie en sensibilisering over het Plan mogelijk te maken. De opdracht hiervoor werd gegeven aan het communicatiebureau Karakters.

Sindsdien maakt alle communicatie vanuit het Plan Geletterdheid gebruik van deze huisstijl.

Werken aan
Geletterdheid?
Daar teken ik voor!

Vocvo

Vlaanderen
is onderwijs & vorming

onderwijs.vlaanderen.be/nl/geletterdheid

3.3.3.2. Website

Begin 2019 lanceerden we de nieuwe website van het Plan Geletterdheid:

<https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/nl/geletterdheid>

Op deze site bundelen we alle rapporten, cijfergegevens, onderzoeken, goede praktijken, realisaties en studiedagen van het Strategisch Plan Geletterdheid. De planleider staat in nauw contact met een medewerker van de communicatiedienst van het Departement Onderwijs en Vorming om de site up-to-date te houden. De planleider zorgt er maandelijks voor dat nieuwe zaken op de site verschijnen.

3.3.3.3. Nieuwsbrief

Vocvo verspreidt een maandelijks nieuwsbrief 'Werken aan Geletterdheid?! Daar teken ik voor.' In deze nieuwsbrief bundelen we werkzaamheden, resultaten en achtergrondinformatie. Sinds enkele jaren doen we dit thematisch en spitsen we dus elke maand toe op een bepaald onderwerp, gekoppeld aan het Plan.

In het voorjaar van 2021 stonden de nieuwsbrieven in het teken van:

- Jan-februari: Nieuwe tijden voor het Plan Geletterdheid - deel 1

- Maart: Nieuwe tijden voor het Plan Geletterdheid - deel 2
- April: Vaccinatiecampagne COVID 19

3.3.3.4. Sociale media

De Facebook-pagina 'Geletterdheid in Vlaanderen' wordt door Vocvo systematisch aangevuld en geactualiseerd. De pagina wordt gevolgd door iets meer dan 800 personen.

3.4. Tussentijdse rapporten

Elk half jaar rapporteert Vocvo over de voorbije werkzaamheden. In het rapport wordt uitgebreid toegelicht wat de planleider de afgelopen zes maanden heeft gedaan en gerealiseerd. Deze rapporten worden bezorgd aan het departement Onderwijs en Vorming en de minister van Onderwijs. Nadien worden ze gepubliceerd op de website van het Plan: <https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/wat-is-het-plan-geletterdheid#rapporten>.

4. Kernpartners

Zoals hierboven reeds werd aangegeven zijn er drie kernpartners van het Strategisch Plan Geletterdheid:

- Vocvo – de organisatie waarbinnen de planleider tewerkgesteld wordt en die een grote expertise heeft over geletterdheid, het leren van volwassenen en duidelijke taal;
- Departement Onderwijs en Vorming – de administratie onder de minister van Onderwijs en Vorming, mee verantwoordelijk voor de opvolging van het Strategisch Plan Geletterdheid;
- Netwerk Basiseducatie, het samenwerkingsverband tussen de 13 centra voor basiseducatie en de Federatie Centra voor Basiseducatie – de sector die het onderwijsaanbod voor laaggeletterde volwassenen in Vlaanderen en Brussel uitbouwt.

Deze drie partners spelen een cruciale rol in de realisering, de richting en timing van de uitvoering van het Plan Geletterdheid.

De rol en realisaties van Vocvo worden doorheen heel dit rapport beschreven. Hieronder gaan we dieper in op de verwezenlijkingen en verantwoordelijkheid van de andere twee kernpartners binnen het Plan.

4.1. Departement Onderwijs en Vorming

Het departement Onderwijs en Vorming volgt de eigen engagementen op. Dit zijn voornamelijk engagementen over het informeren en sensibiliseren, het ondersteunen en verbinden van partners en het zoeken naar mogelijke samenwerkingen. Daarnaast staat het departement ook in voor de uitvoering, opvolging en monitoring van relevant onderzoek. Dit engagement zit vervat onder actie 10 van het Plan Geletterdheid.

Het merendeel van deze engagementen wordt samen met Vocvo opgevolgd. Het departement Onderwijs en Vorming en Vocvo vormen dan ook vaak een tandem in de realisatie ervan. Hierin neemt de planleider van Vocvo veelal het voortouw en zorgt het departement Onderwijs en Vorming voor de nodige ondersteuning.

Een cruciale rol die het departement Onderwijs en Vorming opneemt in de uitvoering van het Plan Geletterdheid is het netwerk en de verbinding met andere beleidsdomeinen en beleidsbeslissingen.

4.2. Netwerk Basiseducatie

Het Netwerk Basiseducatie neemt een sleutelrol op in het geletterdheidsbeleid in Vlaanderen. Enerzijds zijn de centra voor basiseducatie gesubsidieerd voor het onderwijsaanbod aan laaggeletterde volwassenen. Zij staan in de praktijk en hebben expertise in het versterken van geletterdheidsvaardigheden bij laaggeletterden. Anderzijds zijn ze de kernpartner van het Strategisch Plan Geletterdheid en nemen ze een groot engagement op binnen het Plan.

De engagementen die het Netwerk Basiseducatie opneemt binnen het Plan, van actie 1 tot en met 9, gaan voornamelijk over:

- Aanbod uitwerken en organiseren in samenwerking met andere partners van het Plan;
- De duurzame verankering en uitbreiding van dit aanbod in samenwerking;
- De ondersteuning van de verschillende centra voor basiseducatie in de realisatie van deze engagementen;
- Het aangaan van samenwerkingsovereenkomsten met andere partners van het Plan.

Enerzijds kunnen we stellen dat het Netwerk Basiseducatie een essentiële rol heeft in het succes van het Plan Geletterdheid. Dit komt doordat een hoog percentage van de engagementen die worden opgenomen binnen het Plan, in handen ligt van het Netwerk Basiseducatie. Anderzijds is het Plan Geletterdheid belangrijk voor de efficiënte werking van de sector basiseducatie. Het Plan focust op het belang van samenwerkingen en biedt een netwerk van partners waarop het Netwerk Basiseducatie kan bouwen. Daarnaast heeft het Plan Geletterdheid ook een belangrijke rol gespeeld in het gemeenschappelijke impactbeleid van het Netwerk Basiseducatie.

Als kernpartner speelt het Netwerk Basiseducatie onmiskenbaar een cruciale rol in de uitvoering van het Plan, desalniettemin dient gezegd dat het Strategisch Plan Geletterd zich inzet voor een ruimere doelgroep. De opdracht van het Netwerk Basiseducatie bestaat uit het versterken van laaggeletterde volwassenen. Het Plan zet uiteraard sterk in op deze doelgroep maar verruimt naar alle volwassenen in Vlaanderen met geletterdheidsnoden. Beide doelgroepen samen omvatten meer dan 40% van de volwassen bevolking in Vlaanderen.

4.2.1. Impactbeleid Netwerk Basiseducatie

In de voorbije jaren heeft het Netwerk Basiseducatie een overkoepelend impactbeleid ontwikkeld dat gedragen wordt door de 13 centra voor basiseducatie. Dit beleid drukt uit welke impact men wil bereiken op het niveau van de cursist en de maatschappij. Daarnaast is er werk gemaakt van een gedragen visie betreffende de cursisten die prioritair in de basiseducatie terecht kunnen en werd ook een gemeenschappelijke agogische visie geëxpliciteerd.

Voor de opmaak van dit impactbeleid werd een uitgebreid proces gelopen, dat getrokken werd door de Federatie Centra voor Basiseducatie. Ze betrokken de 13 centra en baseerden zich op relevante bronnen. Een belangrijk brondocument hierbij was het Strategisch Plan Geletterdheid. We zien dit onder meer aan de impacten en doelgroepen die zowel binnen het Plan als binnen het impactbeleid worden benoemd.

Strategische doelstelling Plan Geletterdheid	Impact en cursistkenmerk basiseducatie
SD2: verhogen van geletterdheid binnen de familie-omgeving	Impact: Sterk in opvoeden Cursist kenmerk: in een ouderrol voor jonge of leerplichtige kinderen
SD3: versterken de geletterdheidscompetenties van werkzoekende en werkenden	Impact: Sterker in Werk Cursistkenmerken: werkzoekende en werkende, maar met een nood om bij te leren om hun werk te behouden en/of door te groeien.
SD4: versterken geletterdheidscompetenties van mensen in armoede	Cursistkenmerk: in armoede levend.
Actie 9: voor eerste-generatie-migranten	Cursistkenmerk: Anderstalig

Het Strategisch Plan Geletterdheid is dus een richtingwijzer in de werking en het beleid van de drie kernpartners. Maar de drie partners zijn ook van onschatbare waarden voor het realiseren van alle doelstellingen binnen het Plan Geletterdheid. Zij vormen een rode draad doorheen alle doelstellingen, acties en engagementen en nemen vaak een ondersteunende of aanvullende rol op naar de andere partners.

5. Strategische doelstellingen en acties

In dit hoofdstuk bespreken we de stappen die alle partners reeds hebben gezet om doelstellingen en acties van het Strategisch Plan Geletterdheid te realiseren. We werpen ook een blik vooruit. We kijken naar noden en hiaten die er nog steeds zijn en waarop we in de toekomst nog zullen inzetten.

Om de acties en engagementen te realiseren zijn vaak verschillende partners betrokken. Vocvo brengt hen samen voor overleg, ondersteunt hen en stimuleert de ontwikkeling van nieuwe praktijken of beleid.

5.1. Strategische doelstelling 1: meer kansen voor jongeren

Pas in het tweede Plan Geletterdheid werd voor de eerste keer aandacht geschonken aan de doelgroep laaggeletterde jongeren. Waar het eerste Plan Geletterdheid enkel focuste op volwassenen, werd er nu ook ruimte gemaakt voor jongeren in het secundair onderwijs. In samenwerking met het Centrum voor Taal en Onderwijs (CTO) van de KULeuven werd 'G-kracht' ontwikkeld. Dit is een ondersteuningsaanbod voor secundaire scholen in Vlaanderen om de geletterdheid van leerlingen in beroepsgerichte opleidingen te verhogen. Het realiseren van een G-krachtige leeromgeving³ stond centraal.

In het derde Plan Geletterdheid wordt de kaart van de jongeren nog veel duidelijker getrokken. Stond deze doelgroep in het tweede Plan nog wat aan de zijlijn, worden nu de kansen voor jongeren expliciet en als eerste strategische doelstelling benoemd. Hiervoor waren verschillende redenen:

- IALS toonde in 1996 aan dat ongeveer 4,5% van de jongeren tussen de 16 en 26 jaar oud, laaggeletterd zijn. In 2012 maakte PIAAC duidelijk dat dit percentage was gestegen naar bijna 9%. Ondanks de democratisering van het Vlaamse onderwijs, was er dus toch een grote stijging van het aantal laaggeletterde jongeren.
- De 3 jaarlijkse PISA-onderzoeken tonen geen vooruitgang in het terugdringen van het aantal 15-jarigen dat het basisniveau niet haalt. Zo wijst het PISA-onderzoek van 2018 o.a. op een significante daling (17 punten) van het leesniveau van de 15-jarige Vlaamse jongeren. We constateren ook verhoogde risico's bij leerlingen in TSO, BSO en DBSO.
- Uit de resultaten van de peiling PAV (Project Algemene Vakken) blijkt dat maar liefst 60% van de jongvolwassenen uit het BSO, zelfs met een diploma secundair, de eindtermen met betrekking tot geletterdheid niet halen.

³ G-krachtige leeromgeving, staat voor een leeromgeving waarin expliciet oog is voor het versterken van geletterdheidsvaardigheden.

Er is met andere woorden een continue uitstroom uit het secundair onderwijs van jongeren met (grote) geletterdheidsnoden. Het Strategisch Plan Geletterdheid kiest ervoor om met zijn acties binnen deze doelstelling complementair in te spelen op bestaand beleid. De acties en beleidskeuzes zijn een aanvulling op bestaande ondersteuning. Deze bestaande ondersteuning is vaak gericht op specifieke leerlingengroepen bij wie geletterdheidsproblemen zich nog veel scherper stellen, o.a. leerlingen in beroepsopleidingen.

Hieronder beschrijven we per partner welke stappen er al gezet zijn in de realisatie van diens engagementen. We benoemen ook steeds per stap die de partner zet, tot welke concrete actie(s) en engagement(en) dit bijdraagt.

5.1.1. Pedagogische begeleidingsdiensten van de onderwijskoepels en GO!

- 1.1. Nemen geletterdheidsondersteuning structureel op in hun begeleidingsplannen.
 - a. Professionaliseren leraren om werken aan geletterdheid op de klasvloer, geïntegreerd vorm te geven en in te bedden in het geletterdheidsbeleid van de secundaire scholen.
 - b. Sensibiliseren de secundaire scholen om helder en toegankelijk te communiceren met leerlingen en ouders.

- 2.3. Nemen geletterdheidsondersteuning structureel op in hun begeleidingsplannen.
 - a. Ondersteunen scholen in het verder vormgeven van ouderparticipatie met specifieke aandacht voor de betrokkenheid van laaggeletterde ouders.
 - b. Sensibiliseren scholen en centra voor leerlingenbegeleiding om ouders door te verwijzen naar het geletterdheidsaanbod binnen de volwasseneneducatie.

De strategische doelstelling met betrekking tot jongeren leidde tot heel wat nieuwe partnerschappen voor het Plan Geletterdheid. Zo werden de pedagogische begeleidingsdiensten van het secundair onderwijs voor het eerst betrokken bij de opmaak van acties en engagementen. De pedagogische begeleidingsdiensten van de onderwijskoepels en het GO! namen geletterdheidsondersteuning structureel op in hun begeleidingsplannen, onder andere door een focus te leggen op taalbeleid. Ze zetten in op de professionalisering van leraren in het helder en toegankelijk communiceren en het sensibiliseren van scholen rond dit thema.

5.1.2. Inspectie van het secundair onderwijs

1.4. Onderzoeken in welke mate de inspectie kan bijdragen aan de realisatie en de monitoring van het Strategisch Plan Geletterdheid

Een andere nieuwe partner die betrokken werd, is de inspectie van het secundair onderwijs. De inspectie engageert zich om op zoek te gaan naar een mogelijke bijdrage. Vocvo voerde verschillende gesprekken over de rol die de inspectie kan opnemen. Daarnaast gaf Vocvo mee vorm aan een studiedag over geletterdheid voor alle inspecteurs die werd georganiseerd op 26 juni 2019. In navolging hiervan werd er op geregelde basis ad hoc samengewerkt en expertise uitgewisseld tussen leden van de onderwijsinspectie en de planleider om deze rol en bijdrage verder te concretiseren.

5.1.3. Centra voor leerlingenbegeleiding

1.5. Onderzoeken in samenwerking de mogelijkheid om geletterdheid duurzaam te integreren in de werking van de centra voor leerlingenbegeleiding.

2.4. Onderzoeken in samenwerking de mogelijkheid om geletterdheid duurzaam te integreren in de werking van de centra voor leerlingenbegeleiding.

Daarnaast heeft Vocvo ook de centra voor leerlingenbegeleiding aangesproken om engagementen op te nemen. De eerste gesprekken verliepen zeer positief en de motivatie om samen de schouders te zetten onder deze problematiek was groot. De coronacrisis heeft dit proces vertraagd en maakt dat er nog geen concrete realisaties op tafel liggen. In de loop van de komende maanden zal Vocvo dit proces verderzetten.

5.1.4. Eindtermen basisgeletterdheid

In september 2019 werden de nieuwe eindtermen voor de eerste graad secundair onderwijs ingeluid. Deze eindtermen werden in de jaren voordien vormgegeven en in december 2018 goedgekeurd door het Vlaams Parlement. Nadien gingen de onderwijskoepels en het GO! ermee aan de slag om leerplannen te ontwikkelen.

Uniek aan deze eindtermen zijn de 'eindtermen basisgeletterdheid'. Die moeten door elke individuele leerling behaald worden. Ze focussen op basisvaardigheden met betrekking tot Nederlands, wiskunde, digitale en financiële competenties.

De invoering van de eindtermen basisgeletterdheid vormde geen specifieke actie of engagement binnen het Strategisch Plan Geletterdheid. Wel kunnen we stellen dat het Plan

Geletterdheid, omdat het aanhoudend de aandacht vestigt op de geletterdheidsproblematiek in Vlaanderen, bijgedragen heeft aan de nood om tot eindtermen basisgeletterdheid te komen.

Bij de concretisering van de 'financiële geletterdheidscompetenties' die worden opgenomen binnen deze eindtermen, heeft Vocvo als deskundige deelgenomen aan vergaderingen van de ontwikkelcommissie.

5.1.5. Lerarenopleidingen

1.2. Informeren en sensibiliseren leraren in opleiding over de (multi)problematiek, de oorzaken en gevolgen van laaggeletterdheid en mogelijke strategieën om te werken aan geletterdheidscompetenties van jongeren. (Zie ook 8.8)

1.3. Bieden strategieën aan voor leraren in opleiding om jongeren te versterken in hun geletterdheid. (Zie ook 8.9)

Andere belangrijke nieuwe partners voor het Plan zijn de lerarenopleidingen. Zij spelen een cruciale rol in het professionaliseren en sterker maken van toekomstige leerkrachten. Aandacht hebben voor geletterdheid, al binnen de opleiding tot leerkracht, kan een immense impact hebben op het verhogen van geletterdheidsvaardigheden bij jongeren.

Een eerste initiatief was de presentatie van de planleider over geletterdheid en G-krachtige didactiek op de VELOV⁴-conferentie. Dit was het begin van een samenwerking met de Vlaamse Hogeschoolraad (VLHORA) en later ook met de Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR).

Binnen de VLHORA werden verschillende brainstormen en uitwisselmomenten georganiseerd over hoe men meer aandacht kan hebben voor geletterdheid. Dit resulteerde onder meer in het idee van een gemeenschappelijke trefdag.

Bij de organisatie van de trefdag werd ook de VLIR betrokken. Eerste samenkomsten om de concrete invulling van de studiedag te bepalen, werden al in het najaar van 2019 georganiseerd. Omwille van de geldende coronamaatregelen werd al twee keer beslist om de trefdag niet te organiseren en uit te stellen naar een latere datum. Dit voornamelijk omdat de lerarenopleidingen nu zelf ontzettend veel werk hebben om hun studenten te ondersteunen en te blijven betrekken. Hierdoor is er weinig tot geen ruimte om studiedagen mee vorm te geven en/of bij te wonen.

⁴ Beroepsvereniging voor Vlaamse lerarenopleiders

De studiedag staat nu geprogrammeerd voor het najaar van 2021, de specifieke datum wordt later bepaald. De voorbereiding zal in het voorjaar van 2021 terug worden opgepikt.

5.2. Strategische doelstelling 2: meer kansen voor ouders

Bij de opmaak van het derde Plan Geletterdheid maakte het wetenschappelijk syntheseverslag, opgemaakt door het CTO, meer dan ooit duidelijk dat het belangrijk is om ook in te zetten op preventieve geletterdheidsondersteuning. Niet enkel curatief aan de slag gaan, maar ook voorkomen dat mensen laaggeletterd de maatschappij instromen, is uiterst belangrijk. Hierin spelen geletterdheidsprogramma's gericht op de familieomgeving een essentiële rol. Onderzoek bevestigt dat dergelijke programma's 'incentives' kunnen zijn voor de participatie van volwassenen aan educatie. Dergelijke programma's zouden zowel de geletterdheid van de kinderen als de vaardigheden van de ouders verbeteren. Op deze manier wordt vermeden dat laaggeletterdheid van generatie op generatie wordt doorgegeven.

Gesprekken met partners maakten al snel duidelijk dat we ons op twee contexten moeten richten om deze doelgroep van kwetsbare, laaggeletterde ouders te bereiken. Enerzijds moeten we voorzien in geletterdheidstrajecten voor ouders met kinderen in het basis- en secundair onderwijs. Anderzijds willen we ook ouders met geletterdheidsnoden bereiken via welzijnswerkingen, zoals het Agentschap Opgroeien, armoedeorganisaties, Huizen van het Kind, ...

5.2.1. Ouderkoepels

2.1. Blijven aandacht hebben voor laaggeletterdheid bij ouders binnen hun basiswerking.

2.2. Informeren en sensibiliseren de ouderwerkingen over de (multi)problematiek, de oorzaken en gevolgen van laaggeletterdheid en mogelijke strategieën om te werken aan geletterdheidscompetenties bij ouders.

- a. Sensibiliseren ouderwerkingen om helder en toegankelijk te communiceren met ouders.
- b. Implementeren de resultaten van het project 'Oefenkansen voor ouders' binnen ouderwerkingen.

Het derde Plan Geletterdheid zorgde voor een sterker partnerschap met de ouderkoepels van de verschillende onderwijskoepels en het GO!. Dit partnerschap werd beklonken in heel wat initiatieven die tot stand zijn gekomen:

- GO!-ouders schreven en publiceerden het dossier 'Iedereen mee met het ABC? geletterdheidsondersteuning voor ouders'.

- In het schooljaar 2016-2017 werd opgeroepen om samenwerkingen tussen scholen/ouderverenigingen en centra voor basiseducatie te promoten.
- De drie ouderkoepels maakten, in samenwerking met Vocvo en met financiële ondersteuning vanuit het Agentschap Integratie en Inburgering, de map 'OEFENKANSEN Nederlands voor en door ouders'. De map bevat 26 methodieken met bijhorend materiaal dat door ouders en scholen kan ingezet worden tijdens verschillende activiteiten met ouders. Dankzij 11 pilootscholen werd het instrument uitgebreid getest en bijgestuurd waar nodig. Nu kunnen alle scholen en ouderwerken in Vlaanderen ermee aan de slag.
- De ouderkoepels kwamen al verschillende keren hun dossier en map presenteren op studiedagen die Vocvo organiseerde in het kader van het Plan Geletterdheid.
- In het voorjaar van 2021 zal er onder impuls van Vocvo extra aandacht worden geschonken aan duidelijke communicatie. Dit engagement werd opgenomen door de ouderkoepels in het sensibiliseringsplan. De planleider heeft ervoor gezorgd dat de ouderkoepels een samenwerking met Wablieft aanknoopten. Dit zal resulteren in een webinar op 9 november 2021. De doelstelling van dit webinar is sensibilisering van ouderwerken i.k.v. de geletterdheidsproblematiek van ouders en de kracht van duidelijke taal.

5.2.2. Agentschap Opgroeien, een grote, belangrijke nieuwe partner

3.1. Onderzoeken hoe in samenwerking een geletterdheidsaanbod uitgewerkt kan worden op maat van ouders in armoede, dat hen versterkt in de opvoeding van hun kinderen.

3.2. Werken samen een "bouwstenenaanbod" uit voor ouders gericht op topics zoals opvoeding, digitale vaardigheden, taalontwikkeling (taalrijke omgeving), communicatie,...

3.5. Informeren en sensibiliseren de Huizen van het Kind over de (multi) problematiek, de oorzaken en gevolgen van laaggeletterdheid en mogelijke strategieën om te werken aan geletterdheidscompetenties bij ouders.

a. Plaatsen en onderhouden een themapagina 'Geletterdheid' op de website van EXPOO.

3.6. Sensibiliseren de lokale teams van Kind en Gezin en de Huizen van het Kind om hun doelpubliek met geletterdheidsnoden door te verwijzen naar het geletterdheidsaanbod binnen de volwasseneneducatie.

a. Nemen geletterdheid op als aandachtspunt binnen de gesprekswijzer die hun medewerkers gebruiken bij contacten met ouders.

3.7. Sensibiliseren de lokale teams van Kind en Gezin en de partners van de Huizen van het Kind om helder en toegankelijk te communiceren met ouders.

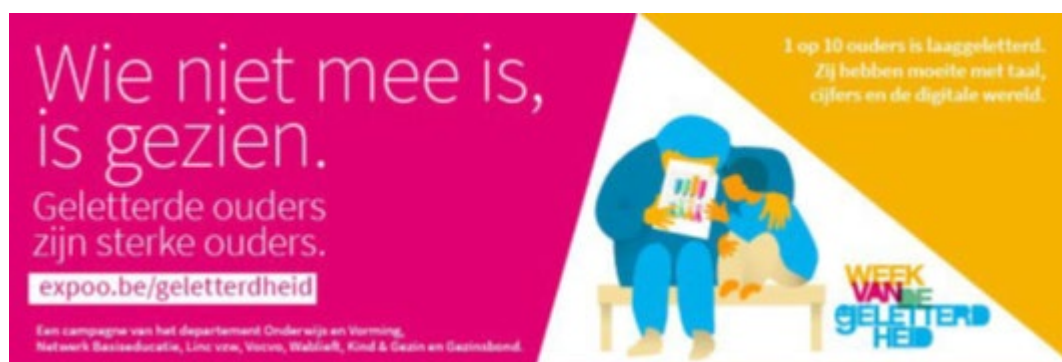
Vocvo heeft het Agentschap Opgroeien⁵ succesvol weten te betrekken als een nieuwe en zeer belangrijke partner van het Plan. Het Agentschap bundelt de krachten om zoveel mogelijk kansen te creëren voor alle kinderen en jongeren - en hun gezinnen - die in Vlaanderen en Brussel opgroeien.

Sinds we de handen in elkaar slaan met het Agentschap is er een opmerkelijke toename van aandacht voor geletterdheid binnen dit Agentschap en bij zijn partners.

Ook de samenwerking tussen het Netwerk Basiseducatie en het Agentschap Opgroeien werd opgestart en versterkt. Dit resulteerde in:

- een toename van het aantal samenwerkingen tussen lokale centra voor basiseducatie en partners van het Agentschap Opgroeien, o.a. Huizen van het Kind (Engagement 3.1.);
- deskundigheidsbevorderende initiatieven van Vocvo voor medewerkers uit de centra voor basiseducatie: concreet gericht op verspreiden van goede praktijken op het vlak van lokale samenwerking;
- de ontwikkeling van toegankelijk en eenvoudig communiceerbaar aanbod, in het Plan Geletterdheid nog 'bouwstenenaanbod' genoemd (Engagement 3.2.). De verdere ontwikkeling en verspreiding hiervan, wordt in de toekomst nog versterkt. Vocvo heeft in volle coronapandemie een basisdocument gemaakt waarmee de centra voor basiseducatie aan de slag kunnen. Rond twee inhoudelijke sporen worden concrete educatieve doelstellingen en didactische tips aangereikt. Vocvo ondersteunt het overleg tussen Agentschap Opgroeien en het Netwerk Basiseducatie voor verdere realisatie van de engagementen die betrekking hebben op versterking van ouders via cursusaanbod van de centra voor basiseducatie.

Daarnaast consolideerden we dit partnerschap in de Week van de Geletterdheid van 2018 (Engagementen 3.5., 3.6. en 3.7.).

Tijdens deze campagneweek stimuleerden we, onder het motto 'Wie niet mee is, is gezien', aandacht voor geletterdheidsvaardigheden van ouders. De campagne was gefocust op toeleiders die werken met ouders. In samenwerking met het Agentschap Opgroeien en de

⁵ Tijdens de opmaak van het Plan Geletterdheid bestond het Agentschap Opgroeien nog onder de naam Kind en Gezin.

vaste partners van de Week van de Geletterdheid (departement Onderwijs en Vorming, Netwerk Basiseducatie, Linc vzw, Wablief en Vocvo), werd een themapagina op www.expoo.be ontwikkeld. Expoo is het expertisecentrum opvoedingsondersteuning dat ressorteert onder het Agentschap Opgroeien. Deze themapagina bevat tips en tricks, inspirerende voorbeelden, motiverende getuigenissen, een infographic, een herkenningwijzer, etc. De themapagina werd door de partners gelanceerd tijdens de campagneweek van 10 tot 15 september 2018.

Onder impuls van het Plan Geletterdheid, en geïnspireerd door het werk van VDAB, nam het Agentschap Opgroeien in 2020 het initiatief om een webmodule Geletterdheid te ontwikkelen. Hiermee wil het Agentschap het eigen personeel en personeel van partnerorganisaties laaggeletterde ouders leren herkennen, ondersteunen en doorverwijzen. De eigen ondersteuningsdienst van het Agentschap staat in voor de ontwikkeling en uitvoering van de webmodule. Vocvo is betrokken bij de inhoudelijke ontwikkeling. Het Plan Geletterdheid zal ook werk maken van de verspreiding van deze webmodule.

5.2.3. Week van de Geletterdheid 2018-2019

2.7. Informeren en sensibiliseren scholen uit het leerplichtonderwijs over de (multi)problematiek, de oorzaken en gevolgen van laaggeletterdheid en mogelijke strategieën om te werken aan geletterdheidscompetenties bij ouders via trefdagen en andere ondersteuningsactiviteiten (o.a. de Week van de Geletterdheid i.s.m. Netwerk Basiseducatie en Linc vzw).

3.10. Informeren en sensibiliseren de medewerkers van welzijnsorganisaties (m.i.v. gezinsondersteuners van Kind en Gezin) over de (multi)problematiek, de oorzaken en gevolgen van laaggeletterdheid en mogelijke strategieën om te werken aan geletterdheidscompetenties bij ouders in armoede aan de hand van trefdagen en andere ondersteuningsactiviteiten (o.a. Week van de Geletterdheid i.s.m. Netwerk Basiseducatie en Linc vzw).

Zoals hierboven al vermeld, stond de campagne Week van de Geletterdheid in 2018 in het teken van ouders. Ook voor de campagne van 2019 hielden we vast aan dit thema.

De campagne van 2018 bestond uit:

- de themapagina geletterdheid op expoo.be met tips en tricks, inspirerende voorbeelden, motiverende getuigenissen, een infographic, een herkenningwijzer, etc.;
- radiospots op VRT-radio die tijdens de campagneweek 25 keer werden uitgezonden;
- Drie inspiratiedagen:
 - vrijdag 8 februari 2019 (9u30-14u), in Gent;
 - vrijdag 22 maart 2019 (9u30-14u), in Hasselt;

- o vrijdag 26 april 2019 (9u30-14u), in Brussel.

Met de campagneweek van 2019 richtten we ons naar schoolteams in het basisonderwijs. We hebben hen geïnformeerd over de problematiek van laaggeletterdheid bij ouders en over hoe en wat zij kunnen doen om ouders te ondersteunen. Voor de uitvoering van deze campagne werd samengewerkt met de communicatieafdeling van het departement Onderwijs en Vorming (Klasse, Canon Cultuurcel, ICON en KlasCement).

De campagne bestond uit:

- Een beleidsspel voor schoolteams. Met dit spel kunnen ze leren over geletterdheid en de impact ervan, en welke stappen een school kan zetten om ouders te ondersteunen. Ze krijgen ook suggesties om een actieplan op te maken. Dit beleidsspel werd ontwikkeld door Mediawijs in afstemming met de andere partners van de Week van de Geletterdheid. Het werd verspreid via verschillende kanalen, o.a. via Klasse.
- Een radiospot over geletterdheid werd uitgezonden in de week van 9 t.e.m. 13 september op de vijf radiozenders van VRT.

- Een poster die scholen kunnen ophangen om aandacht te vragen voor geletterdheid bij ouders. Deze werd verstuurd door CANON Cultuurcel - via hun magazine 'Beste boekenjuf/meester'- naar alle lagere scholen.

Naar aanleiding van deze campagne stond op 28 april 2020 een grote inspiratiedag 'Tijd voor Geletterdheid' op de planning. Eind maart werd beslist deze studiedag uit te stellen omwille van de coronapandemie. Na heel wat wikken en wegen en afstemming met alle sprekers, werd beslist de inspiratiedag te vervangen door twee webinars. Tijdens deze webinars inspireren en motiveren we personeel van lagere scholen en geven handige tips en tools over (digitale) geletterdheid bij ouders. Centraal staat wat een basisschool kan doen om laaggeletterde ouders te herkennen, versterken, ondersteunen,... zodat ze meer betrokken kunnen zijn bij de school, hun kinderen beter kunnen ondersteunen en sterker staan in hun rol als ouder.

Het eerste webinar vond plaats op 24 februari 2021, onder de titel 'Elke ouder mee – Tijd voor Geletterdheid'.

14u00	Inleiding	
14u10	Mariet Schiepers – CTO	(Meer) G-kracht op school? De school als draaischijf voor geletterde leerlingen... én ouders!
14u30	Ouderkoepels – GO! Ouders Isabelle Ceuppens	Oefenkans Nederlands voor en door ouders
14u45	Tijd voor Geletterdheid – Vocvo Sara Jaminé	Tijd voor geletterdheid - Beleidstool
15u00	Welkom in de Klas - Brusselleer Rein Callewaert Ine Meersman	Welkom in de klas (ouderbetrokkenheid en taalstimulering)
15u15	CBE Halle-Vilvoorde Ruth Martens	De school, mijn kind en ik - Samen met centra voor basiseducatie ouderbetrokkenheid verhogen op school

Het tweede webinar vond plaats op 3 maart 2021 onder de naam 'Ouders en kinderen, iedereen mee op de digitale trein - Tijd voor Geletterdheid'. Er werd gefocust op digitaal laaggeletterde ouders. Zij hebben vaak onvoldoende vaardigheden om hun kinderen ook online te helpen groeien en ontwikkelen. Dit zorgt er soms voor dat de ouders minder betrokken zijn bij de school en niet mee zijn met alle communicatie.

14u00	Inleiding	
14u10	Davy Nijs - digitaal mediawijs opvoeden anno 2020	Digitale mediaopvoeding anno 2021
14u30	Medianest - Bert Pieters	MediaNest - (groot)ouders ondersteunen in mediaopvoeding
14u45	CBE Antwerpen - online met kwetsbare ouders	Laaggeletterde ouders digitaal aan de slag
15u00	Digisaurus - Wouter De Meester	Waarom mijn ouders zagen over mijn schermgebruik.
15u15	CBE Zuid-Oost-Vlaanderen	Smartschool (ea.), een kluwen voor onze laaggeletterde ouders.

5.3. Strategische doelstelling 3: meer kansen voor werkenden en werkzoekenden

Sinds het eerste Plan Geletterdheid ligt grote nadruk op het belang van geletterdheidsvaardigheden voor werkzoekenden en mensen op de werkvloer. Deze expliciete keuze is gestoeld op wetenschappelijk onderzoek dat aantoonde dat mensen met geletterdheidsnoden moeilijker werk vinden, minder duurzaam aan de slag blijven en groeikansen op de werkplaats minder benutten. Daarnaast werd aangetoond dat geletterdheidsprogramma's in een opleiding naar werk of op de werkvloer leiden tot een groter welbevinden van het personeel, productiviteits- en efficiëntiewinst, verhoogd gebruik van nieuwe technologie en het terugdringen van personeelsverloop.

5.3.1. VDAB, een langdurig partnerschap

4.1. Organiseren een geletterdheidsaanbod voor werkzoekenden in functie van bemiddeling naar werk, werkplekklere en beroepsopleiding. Het gaat onder meer om trajecten digitale geletterdheid i.k.v. bemiddeling, geletterdheidslabo's en geletterdheid op de opleidingsvloer. Ze stemmen de leerinhouden van het aanbod daarbij af op bemiddeling, beroepsopleiding of werkplekklere. De opleiding geletterdheid op de werkvloer wordt zo veel mogelijk op de opleidingsvloer of werkplek gegeven. Het aanbod is ook toegankelijk voor anderstaligen.

4.2. Evolueren naar een verdere groei van een gestructureerd geletterdheidsaanbod op maat voor werkzoekenden.

4.3. Herwerken de online module Geletterdheid voor de medewerkers van de VDAB en stellen deze open voor een breder publiek.

4.5. Sluiten voor deze engagementen (4.1-4.4) een samenwerkingsovereenkomst af. De praktische samenwerking wordt aansluitend vastgelegd in regionale overeenkomsten.

4.6. Informeert en sensibiliseert haar medewerkers over de (multi)problematiek, de oorzaken en gevolgen van laaggeletterdheid en mogelijke strategieën om te werken aan geletterdheidscompetenties bij werkzoekenden.

a. Maakt de online module Geletterdheid bekend bij de medewerkers van de VDAB en onderneemt actie om het gebruik ervan te stimuleren.

4.7. Zet een interne campagne op rond heldere en toegankelijke communicatie met werkzoekenden (en andere klanten) en engageert zich om de communicatie naar werkzoekenden (en andere klanten) te laten beoordelen door testpanels.

5.7. Stemmen hun visie en praktijk af rond geletterdheidsondersteuning op de werkvloer.

ACTIE 7: Voor mensen met digitale geletterdheidsnoden kansen creëren door het aanbod rond e-inclusie en webtoegankelijkheid op elkaar af te stemmen en meer efficiënt in te zetten.

VDAB is sinds 2005 een belangrijke en sterk betrokken partner van het Plan Geletterdheid. Samen met VDAB wordt gezocht naar duurzame geletterdheidsondersteuning voor werkzoekenden. Daarnaast krijgt het sensibiliseren en informeren van de VDAB-begeleiders rond geletterdheid steeds opnieuw aandacht. Doorheen de jaren werden al heel wat engagementen gerealiseerd:

- Vocvo was betrokken, samen met de basiseducatie, bij de ontwikkeling van een screeningstool door het CTO om het geletterdheidsniveau van VDAB-cliënten beter te kunnen inschatten. Na een experimentele fase werd besloten om deze tool niet systematisch in te zetten, zoals oorspronkelijk wel de bedoeling was.
- G-coach als didactisch concept werd door het CTO en in opdracht van het departement Onderwijs en Vorming, ontwikkeld voor beroepsopleidingen. Vocvo heeft geïnvesteerd in het verspreiden van het concept binnen de basiseducatie.
- In een ESF-project met VDAB, basiseducatie en Vocvo als betrokkenen, werd in bedrijven geëxperimenteerd met het coachen als didactische aanpak op vlak van geletterdheidsondersteuning. Naast projectbeschrijvingen werd ook een draaiboek opgeleverd.
- Een experimenteel traject met geletterdheidscoaching op de werkvloer door 8 centra voor basiseducatie werd begeleid door Vocvo. Vocvo hield ook de pen vast bij het schrijven van het eindrapport en de aanbevelingen voor de sector en de overheid.
- De webmodule 'geletterdheid' voor VDAB-personeel werd, samen met Vocvo en de Federatie Centra voor Basiseducatie, ontwikkeld voor VDAB-personeel. Daarbij kreeg de bestaande webmodule die ontwikkeld was door dezelfde partners in de loop van het eerste Plan Geletterdheid een update. Deze webmodule volgt uit het engagement van VDAB om zijn medewerkers te professionaliseren in het herkennen van de (multi-) problematiek, de oorzaken en gevolgen van laaggeletterdheid en het aanleren van mogelijke strategieën om hieraan te werken. De webmodule wordt ook aangeboden via de website van Vocvo: <https://www.vocvo.be/nl/geletterdheid>. (Engagementen 4.3, 4.6 en 4.7)
- In 2016 stond de Week van de Geletterdheid helemaal in het teken van geletterdheid in een werkomgeving, onder de slogan 'Extra bedrijvig'. VDAB was de kernpartner van deze campagne.
- De planleider heeft doorheen de jaren ook vaak een adviserende of signalerende rol opgenomen. Er werd bv. aangegeven wanneer interne beslissingen een negatieve impact zouden hebben op de doelgroep van laaggeletterden en er werd samen gezocht naar een relevante aanpak. Een voorbeeld hiervan is de omschakeling van de dienstverlening van VDAB naar mijnloopbaan.be en het ondersteuningsaanbod dat de centra voor basiseducatie dan samen met VDAB heeft opgestart. (Actie 4)
- We zien doorheen de jaren een toenemende samenwerking tussen de verschillende centra voor basiseducatie en lokale VDAB-werkingen. Er werd in 2020, onder impuls van het Plan, opnieuw een samenwerkingsovereenkomst afgesloten tussen deze actoren op Vlaams niveau. (Engagementen 4.1, 4.2., 4.5. en 5.7)

- In het voorjaar van 2021 wordt er vooral sterk samengewerkt om de digitale impuls die de minister van Werk en Sociale Economie wil geven binnen VDAB inhoudelijk te ondersteunen. Er wordt sterk beroep gedaan op Vocvo om inhoudelijk te adviseren en erover te waken dat de noden en behoeftes van mensen met geletterdheidsnoden worden meegenomen in deze beleidsplannen. (Actie 7)
- Tijdens de Week van de Geletterdheid in 2021 zal er ook een webinar, georganiseerd door VDAB, plaatsvinden. Dit webinar richt zich op de digitale geletterdheidsnoden van VDAB-cliënten. In een steeds sneller digitaliserende maatschappij stijgen ook de verwachtingen van werkgevers op dit vlak. Het webinar focust op het herkennen van VDAB-klienten met digitale geletterdheidsnoden en het ondersteunen of doorverwijzen ervan. De planleider geeft inhoudelijk mee vorm en indien nodig neemt ze ook een actieve rol op tijdens het webinar.

5.3.2. Versterken van medewerkers steden en gemeenten - VVSG

5.9. Actualiseren en werken samen het educatief “bouwstenenaanbod” verder uit voor werknemers met geletterdheidsnoden van openbare besturen.

5.10. Ondersteunen openbare besturen bij het realiseren van een geletterdheidsaanbod voor werknemers en het omgaan met laaggeletterde werknemers.

5.11. Sensibiliseert en ondersteunt openbare besturen om het educatief ‘bouwstenenaanbod’ te organiseren.

5.12. Sensibiliseert lokale besturen om helder en toegankelijk te communiceren met werknemers.

Al sinds 2009 wordt er in het kader van het Strategisch Plan Geletterdheid gezocht naar manieren om werknemers met geletterdheidsnoden van steden en gemeenten te versterken. Dit resulteerde in de ontwikkeling van educatieve bouwstenen door Vocvo en de sector basiseducatie. Deze bouwstenen bundelen thematisch de noodzakelijke geletterdheidsvaardigheden voor medewerkers van lokale besturen op niveau E en D (bv. rond veiligheid, gezondheid en hygiëne, communicatie op de werkvloer, digitale vaardigheden, omgaan met documenten als werknemer). Lokale besturen kunnen door bouwstenen te combineren een opleiding op maat van hun werknemers en diensten ontwerpen.

Het derde Plan Geletterdheid voorziet in een actualisering en verdere uitwerking van deze bouwstenen (Engagementen 5.9 en 5.10). In 2020 werd door VVSG, Vocvo en het Netwerk Basiseducatie ook beslist om het aanbod van de basiseducatie op te nemen in het Vormingsfonds Diverscity (van VVSG). Bepaalde bouwstenen worden aangeboden als een autonome cursus en krijgen een meer centrale plek in het aanbod. Het aanbod wordt daarnaast ook opnieuw gepromoot, dit gebeurt ook in 2021 (Engagement 5.11).

In het najaar van 2020 gaf Vocvo een impuls aan de samenwerking tussen Wablief en de VVSG ([Engagement 5.12](#)). Deze samenwerking moet resulteren in een duurzaam ondersteuningsaanbod voor steden en gemeenten om hun communicatie meer toegankelijk en laagdrempelig te maken. In 2021 zal dit verder worden geoptimaliseerd.

5.3.3. Betrokkenheid vakbonden en sectoren

5.13. Nemen werken aan geletterdheidscompetenties van laaggeletterde werknemers en adequaat omgaan met laaggeletterdheid op de werkvloer blijvend op als een focus binnen de sectorconvenants.

5.14. Zoeken via de SERV naar mogelijke samenwerking met sectoren en sociale partners om geletterdheidskansen te creëren op de werkvloer.

5.16. Informeren en sensibiliseren de sociale partners, de economische sectoren,... over de (multi)problematiek, de oorzaken en gevolgen van laaggeletterdheid en mogelijke strategieën om te werken aan geletterdheidscompetenties bij werkenden aan de hand van trefdagen en andere ondersteuningsactiviteiten.

Belangrijke partners om op de werkvloer geletterdheidsprogramma's te kunnen opstarten zijn de vakbonden en de economische sectoren zelf.

Bij de organisatie van de trefdag 'Geletterdheid op de werkvloer' werkte de planleider intens samen met de verschillende vakbonden. Deze samenwerking was zeer leerrijk en onderstreepte de noodzaak ervan. In 2021 zullen we dit partnerschap sterker uitwerken en zoeken naar gemeenschappelijke doelen en acties.

Elk Plan Geletterdheid heeft er tot nog toe aan bijgedragen om ook de economische sectoren te overtuigen sterker in te zetten op het verhogen van geletterdheidsvaardigheden op de werkvloer.

Eenzijds wordt al jaren ingezet op de sectorconvenanten⁶. Sectorconsulenten realiseren de engagementen op het terrein. Elke paar jaar worden er nieuwe overeenkomsten gesloten. Het departement Werk en Sociale Economie ontwikkelt een inhoudelijk kader met verwachtingen en een inspiratiemenu. Hierin wordt aandacht voor basisvaardigheden en geletterdheid steeds opnieuw opgenomen als suggestie. De planleider hield telkens mee de pen vast om deze thema's een sterke inhoudelijke invulling te geven.

Daarnaast wordt werk gemaakt van sensibiliseren en informeren van de economische

⁶ Dit zijn overeenkomsten tussen de Vlaamse overheid en de sectoren om engagementen op te nemen met betrekking tot aansluiting onderwijs – arbeidsmarkt, levenslang leren en diversiteit.

sectoren en bedrijven rond geletterdheid en de impact ervan op de werkvloer. Vooral in de loop van het tweede Plan Geletterdheid werd daarop sterk ingezet.

De SERV is een belangrijke partner om geletterdheid op de agenda te zetten bij de sociale partners. Door de coronapandemie werden enkele plannen uitgesteld die Vocvo en de SERV op de plank hadden liggen, zoals een toelichting over geletterdheid op de commissie onderwijs binnen de SERV, gezamenlijke sensibiliseringsacties en de mogelijkheid tot het gezamenlijk organiseren van opleidingsdagen voor vormingswerkers van de vakbonden. Deze plannen zullen in 2021 worden verdergezet (Engagement 5.14.).

5.3.3.1. Toolbox Geletterdheid: geletterdheid op de werkvloer

5.1. Werken samen het aanbod 'geletterdheid op de werkvloer' verder uit.

5.2. Ondersteunen de centra voor basiseducatie om geïntegreerd en functioneel te werken op de werkvloer om geletterdheid te verhogen.

5.3. Informeren en sensibiliseren economische sectoren over de gevolgen van laaggeletterdheid op de werkvloer en de mogelijkheden om geletterdheid te verhogen. Hierbij zetten ze de Toolbox 'Geletterdheid op de werkvloer' in.

5.20. Analyseert de Toolbox 'Geletterdheid op de werkvloer' op haar inpasbaarheid in het concept van de Toolbox Talentontwikkelaar.

5.21. Verspreidt de Toolbox 'Geletterdheid op de werkvloer' via de Toolbox Talentontwikkelaar en/of de sectorale werking.

Via de SERV kwam Vocvo in contact met de sectorconsulenten van alle economische sectoren in Vlaanderen. Er werd informatie gebracht op diverse vergaderingen en overlegstructuren. Deze initiatieven maakten het mogelijk om samen met diverse sectoren een ESF-project te starten dat instond voor de ontwikkeling van een Toolbox Geletterdheid.

Vocvo heeft deze Toolbox gerealiseerd in samenwerking met verschillende economische sectoren en verschillende centra voor basiseducatie. De Toolbox bevat informatie en inspiratie voor sectorconsulenten, bedrijven en vormingsactoren rond geletterdheid op de werkvloer en de mogelijkheden om geletterdheid te ondersteunen. De Toolbox werd opgeleverd en gevalideerd en nadien overgedragen aan het Netwerk Basiseducatie. Het Netwerk Basiseducatie zal, onder impuls van Vocvo, de Toolbox in de loop van de komende periode updaten of sterker inkantelen in het Netwerk. Als deze stappen gezet zijn, zal Vocvo de partners van het Plan hiervan op de hoogte brengen.

5.3.4. Trefdag 'Geletterdheid op de werkvloer, w@ is d@?!'

4.14. Informeren en sensibiliseren de VDAB, de lokale besturen, de sociale partners, de economische sectoren,... over de (multi)problematiek, de oorzaken en gevolgen van laaggeletterdheid en mogelijke strategieën om te werken aan geletterdheidscompetenties bij werkzoekenden aan de hand van trefdagen en andere ondersteuningsactiviteiten (o.a. Week van de Geletterdheid i.s.m. Netwerk Basiseducatie en Linc vzw).

5.16. Informeren en sensibiliseren de sociale partners, de economische sectoren,... over de (multi)problematiek, de oorzaken en gevolgen van laaggeletterdheid en mogelijke strategieën om te werken aan geletterdheidscompetenties bij werkenden aan de hand van trefdagen en andere ondersteuningsactiviteiten.

Op vrijdag 8 november 2019 organiseerden Vocvo en het departement Onderwijs en Vorming voor de tweede keer op rij een trefdag in het kader van het Plan Geletterdheid. Deze keer stond de trefdag in het teken van 'geletterdheid op de werkvloer of in een traject naar werk'. (SD3, Actie 4 en 5, Engagements 4.14 en 5.16) Onder de titel 'Geletterdheid op het werk, w@ is d@' lieten we experts aan het woord en werden heel wat praktijkvoorbeelden getoond. Met 250 inschrijvingen mochten we ontzettend veel enthousiaste deelnemers ontvangen uit verschillende organisaties. Een groot aantal deelnemers kwam uit het volwassenenonderwijs (centra voor volwassenenonderwijs en centra voor basiseducatie), maar ook vanuit VDAB namen heel wat medewerkers deel. Daarnaast was er een mix van deelnemers van lokale besturen tot vakbondsmedewerkers.

We begonnen de dag met een keynote van Mieke Valcke (SERV) en Arnold Devreese (SER, NL). Ze legden de focus op het belang van sterke geletterdheidsvaardigheden in een arbeidsmarkt in verandering.

Daarna konden de deelnemers kiezen uit zes verschillende presentaties:

Presentatie	Organisatie
Sociale cohesie door digitale inclusie	Blenders
Breed en geïntegreerd werken bij VDAB	CBE Leuven-Hageland
Project Aand'werk - Analfabete Anderstaligen aan het werk - VDAB Turnhout	VDAB
Vlotter & CBE Open School, het verhaal van (h)echt samenwerken	CBE Mechelen
Eerste hulp bij ongeletterdheid. Geletterdheid binnen loopbaanbegeleiding en diversiteit	ABVV
Ambassadeurs in digitale geletterdheid. Vindplaatsgerichte ACV-projecten: samen drempels verlagen	ACV

Na de middag lieten we VDAB aan het woord om de webmodule Geletterdheid, die we hierboven beschreven, toe te lichten. Daarop aansluitend kwam Wablieft aan bod over het belang van duidelijke taal en communicatie op de werkvloer. Wablieft gaf enkele voorbeelden en tips om mee aan de slag te gaan.

Afsluitend konden de deelnemers inspiratie opdoen in acht verschillende workshops:

Workshops	Organisatie
Project Gomad: een opleidingstraject voor laagtaalvaardige anderstaligen tot productiemedewerker in de voedingsindustrie	Gomas, VDAB en CBE Antwerpen
Alfa naar werk	CBE Open School Kortrijk - Roeselare
Actief Competenties Toetsen (ACT): de zoektool naar talent	Samenlevingsopbouw
Taalprofielen	VDAB
Allemaal Digitaal	Stad Gent
JOBstap!	Centrum voor Taal en Onderwijs – KULeuven
Bouwstenen voor talentontwikkeling bij kinderbegeleiders in de kinderopvang	CBE Brugge-Oostende-Westhoek en VSG
Online oefenmateriaal: een sprong voorwaarts voor mensen die een zetje nodig hebben	Oefenen.nl

5.3.5. Geletterdheidsaanbod voor OCMW-cliënten

4.9. Ontwikkelen en organiseren in samenwerking een geletterdheidsaanbod op maat van OCMW-cliënten binnen een traject naar werk.

4.10. Evolueren naar meer geletterdheidsaanbod op maat voor OCMW-cliënten binnen een traject naar werk.

4.11. Sluiten voor deze actie een samenwerkingsovereenkomst af.

De 13 centra voor basiseducatie zetten ook in op de samenwerking met lokale OCMW en sociale diensten van lokale overheden om hun cliënten te ondersteunen in een traject naar werk. Om deze samenwerkingen meer structureel in te bedden in de werking van centra voor basiseducatie en lokale besturen, werden engagementen 4.9, 4.10 en 4.11 opgenomen.

Vocvo was in de voorbije jaren vooral adviserend betrokken en volgt deze engagementen in de komende jaren nog verder op.

5.4. Strategische doelstelling 4: meer kansen voor mensen in armoede

Onderzoek toont aan dat laaggeletterdheid, armoede en sociaal-economische kansen sterk gerelateerd zijn. Vaak is het echter moeilijk om het onderscheid tussen oorzaak en gevolg te maken, aangezien verschillende mechanismen tegelijk werkzaam zijn. Dit impliceert dat werken aan geletterdheid kansen kan bieden om op te klimmen op de maatschappelijke ladder.

Voor deze doelgroep is het echter zeer belangrijk dat het geletterdheidsaanbod zo functioneel en geïntegreerd mogelijk wordt aangeboden. Dit omdat de drempels naar leren in het reguliere aanbod voor hen vaak (te) hoog zijn, wat reeds in 2007 door de armoedeorganisaties werd onderzocht. Daarom is het cruciaal om de organisaties met expertise op dit vlak sterk te betrekken binnen het Strategisch Plan Geletterdheid.

5.4.1. Duurzame partnerschappen

Al bij het eerste Plan Geletterdheid werd een samenwerking opgestart met het toenmalige Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen.

In het tweede Plan Geletterdheid werd nauw samengewerkt met belangrijke koepelorganisaties zoals het Netwerk tegen armoede, vzw De Link, het Minderhedenforum en Welzijnsschakels. Deze partnerschappen werden in het derde Plan Geletterdheid nog sterker in de verf gezet en verdiept.

Op vraag van de armoedeorganisaties zal het Plan de komende jaren nog meer een verbindende rol opnemen. We zullen armoedeorganisaties en centra voor basiseducatie regionaal samenbrengen zodat goede praktijken kunnen worden gedeeld, noden kunnen worden geuit en nieuwe of nog sterkere netwerken kunnen worden opgebouwd. Meer dan ooit is het belangrijk om geletterdheidsaanbod zo laagdrempelig mogelijk te organiseren. Dit kan enkel in samenwerking met partners waar deze doelgroep zich bevindt.

5.4.2. Project Leerkansen

6.1. Organiseren een geletterdheidsaanbod op maat van de werking van armoedeverenigingen.

6.2. Evolueren naar meer geletterdheidsaanbod op maat voor mensen in armoede.

6.5. Ondersteunen de centra voor basiseducatie om geïntegreerd en functioneel te werken op maat van de werking van armoedeverenigingen en voor OCMW-cliënten om hun geletterdheid te verhogen binnen een begeleidingstraject.

Het project Leerkansen werd tijdens het tweede Plan Geletterdheid uitgevoerd onder begeleiding van Vocvo, in nauw overleg met het Netwerk tegen armoede en Welzijnsschakels. Leerkansen betreft samenwerkingen tussen centra voor basiseducatie en armoedeorganisaties waarbij de focus lag op het verlagen van leerdrempels voor mensen in armoede, bijvoorbeeld door het versterken van de informele leerkansen die zich in armoedeorganisaties voordoen. Op die manier werd de drempel naar leren verlaagd en konden meer leerkansen gecreëerd worden. Een lesgever uit de basiseducatie kon zich integreren in de organisatie en leervragen en leerkansen detecteren. Op basis daarvan werden initiatieven opgestart rond leren, samen met de mensen van de organisatie. Deze leerkansen werden geïdentificeerd als een vorm van G-coaching.

Het project Leerkansen kreeg zijn beslag in een praktijkonderzoek door een studente van de Karel De Grote Hogeschool, mede begeleid door Vocvo. Daarnaast heeft Vocvo – in overleg met de proefprojecten – een leidraad voor samenwerking tussen centra voor basiseducatie en armoedeorganisaties geschreven.

Na afloop van de zogenaamde experimentele fase werd de informatie uitgedragen in verschillende trefdagen van Vocvo voor leraren basiseducatie. Per deeltraject werd ook een filmpje opgenomen. Zo werden de verschillende inhoudelijke accenten, samen met betrokkenen uit de proefprojecten, in beeld gebracht.

Dit geletterdheidsaanbod op maat van mensen in armoede en de werking van armoedeverenigingen wordt op steeds meer plaatsen in Vlaanderen toegepast.

5.4.3. Leerdrempels definiëren

6.8. Informeren en sensibiliseren het beleid, het middenveld, de onderwijssector en het brede publiek over armoede in relatie tot de (multi)problematiek, de oorzaken en gevolgen van laaggeletterdheid en mogelijke strategieën om te werken aan geletterdheidscompetenties en leerkansen.

6.9. Ondersteunen de centra voor basiseducatie, centra voor volwassenenonderwijs en Vocvo in het wegwerken van drempels naar leren voor mensen in armoede.

6.18. Werken drempels van het reguliere geletterdheidsaanbod van de centra voor basiseducatie en de centra voor volwassenenonderwijs weg voor mensen in armoede.

6.19. Vormen en ondersteunen hun medewerkers in het omgaan met mensen in armoede en leeransen, onder meer in samenwerking met ervaringsdeskundigen in armoede en sociale uitsluiting.

In navolging van het project Leeransen nam Vocvo het initiatief om de drempels tot leren voor mensen in armoede, die tijdens het tweede Plan Geletterdheid werden gedefinieerd, aan een update te onderwerpen. Het achterhalen en benoemen van deze drempels was belangrijk om de stap te kunnen zetten naar oplossingen anno 2020. (Engagementen 6.8 en 6.9)

Samen met de armoedeorganisaties en de centra voor basiseducatie werd grondig gekeken naar de drempels die aan de basis lagen voor het project Leeransen. Ook werden de randvoorwaarden voor goede samenwerking tussen een armoede-organisatie en een centrum voor basiseducatie opnieuw bekeken en scherp gesteld.

Met de vernieuwde formulering van de drempels ontwikkelde Vocvo [een spel](#). Met deze actieve werkvorm kunnen actoren binnen het volwassenenonderwijs aan de slag om hun eigen aanpak kritisch te bekijken. Dit alles werd in het voorjaar van 2021 gedeeld. (Engagementen 6.18 en 6.19)

5.4.4. Trefdag 'Leren vergroot kansen'

6.8. Informeren en sensibiliseren het beleid, het middenveld, de onderwijssector en het brede publiek over armoede in relatie tot de (multi)problematiek, de oorzaken en gevolgen van laaggeletterdheid en mogelijke strategieën om te werken aan geletterdheidscompetenties en leeransen.

6.15. Informeren en sensibiliseren de armoedeorganisaties en openbare besturen over de (multi)problematiek, de oorzaken en gevolgen van laaggeletterdheid en mogelijke strategieën om te werken aan geletterdheidscompetenties aan de hand van trefdagen en andere ondersteuningsactiviteiten.

Op 18 mei 2018 organiseerden Vocvo en diverse partners de eerste trefdag geletterdheid: 'Leren vergroot kansen!'.

Deze stond, in navolging van de 'Week van de Geletterdheid 2017', in het teken van het versterken van laaggeletterde volwassenen in armoede. Hiervoor werkten we nauw samen met o.a. het Netwerk tegen armoede, Welzijnsschakels en de Federatie Centra voor Basiseducatie. We konden toen goed gebruik maken van de nauwe samenwerking, de ontwikkelde visie en de goede praktijken die in de context van het project Leeransen waren ontstaan.

De trefdag was een succes (100 deelnemers). De deelnemers kwamen voornamelijk uit centra voor volwassenenonderwijs en centra voor basiseducatie. Voor de inhoudelijke invulling van de studiedag werd een beroep gedaan op medewerkers en ervaringsdeskundigen uit de Welzijnsschakels, het Netwerk tegen armoede en enkele samenwerkingsverbanden tussen centra voor basiseducatie en een armoedeorganisatie.

5.4.5. Professionalisering over armoede en sociale uitsluiting in onderwijs

6.5. Ondersteunen de centra voor basiseducatie om geïntegreerd en functioneel te werken op maat van de werking van armoedeverenigingen en voor OCMW-cliënten om hun geletterdheid te verhogen binnen een begeleidingstraject.

6.19. Vormen en ondersteunen hun medewerkers in het omgaan met mensen in armoede en leeransen, onder meer in samenwerking met ervaringsdeskundigen in armoede en sociale uitsluiting.

Een belangrijk element in het wegwerken van leerdrempels voor mensen in armoede, is het professionaliseren van lesgevers in het volwassenenonderwijs. De pedagogische begeleidingsdienst van Vocvo nam hier de laatste jaren een voortrekkersrol in op en deed dit steeds in samenwerking met de partners armoede van het Plan Geletterdheid. (SD4, Actie 6, Engagementen 6.5 en 6.19)

Tussen 2018 en 2020 werden, onder impuls van het Plan Geletterdheid, drie verschillende opleidingen georganiseerd door Vocvo onder de titel 'omgaan met armoede en sociale uitsluiting'. Tijdens deze opleiding kregen lesgevers inzicht in de complexiteit van het probleem en de impact van armoede op het leven en het leren van mensen. Daarnaast werden handvatten aangereikt om leerdrempels weg te werken. Door de besparingen bij Vocvo kan deze opleiding niet meer georganiseerd worden.

Daarom zocht Vocvo naar een duurzame verankering van deze kennis en expertise. We hebben:

- Een website gemaakt [Omgaan met armoede en sociale uitsluiting centra voor basiseducatie](#). Deze site maakt gebruik van de kennis en ervaring die werd opgedaan in de verschillende opleidingen die voordien samen met partners werden vormgegeven. De site verzamelt alle relevante informatie over armoede en de partners die kunnen ingeschakeld worden voor vorming in de centra voor basiseducatie, zoals vzw De Link, het Netwerk tegen armoede, de Welzijnsschakels, Filet Divers,... De website focust op de drempels die mensen in armoede ondervinden op het vlak van leren en geeft direct bruikbare tips en methodieken mee. Hij werd in het voorjaar van 2021 gelanceerd.
- Een stellingen spel gemaakt over de drempels die mensen in armoede ervaren om naar het volwassenenonderwijs te stappen.

- Een overzicht gemaakt over de randvoorwaarden voor een goede samenwerking tussen centra voor basiseducatie en armoedeorganisaties.

5.4.6. Week van de Geletterdheid - Speel je troeven uit

6.6. Faciliteren en versterken de samenwerking tussen welzijnsorganisaties en de centra voor basiseducatie, gericht op geïntegreerde leertrajecten voor mensen in armoede.

6.8. Informeren en sensibiliseren het beleid, het middenveld, de onderwijssector en het brede publiek over armoede in relatie tot de (multi)problematiek, de oorzaken en gevolgen van laaggeletterdheid en mogelijke strategieën om te werken aan geletterdheidscompetenties en leeransen.

6.15. Informeren en sensibiliseren de armoedeorganisaties en openbare besturen over de (multi)problematiek, de oorzaken en gevolgen van laaggeletterdheid en mogelijke strategieën om te werken aan geletterdheidscompetenties aan de hand van trefdagen en andere ondersteuningsactiviteiten.

2.2. Informeren en sensibiliseren de ouderwerkingen over de (multi)problematiek, de oorzaken en gevolgen van laaggeletterdheid en mogelijke strategieën om te werken aan geletterdheidscompetenties bij ouders.

In 2017 stond de Week van de Geletterdheid, die liep van donderdag 7 september tot 14 september, helemaal in het teken van armoede. Dat schooljaar spitste de campagne zich toe op de link tussen kansarmoede en laaggeletterdheid. De campagne kwam tot stand dankzij een nauwe samenwerking tussen het departement Onderwijs en Vorming, Vocvo, Wablieft, Federatie Centra voor Basiseducatie, Linc vzw, Netwerk tegen Armoede, vzw De Link, Welzijnsschakels, het Minderhedenforum, Samenlevingsopbouw Vlaanderen, de Stad Kortrijk en de drie ouderkoepels (VCOV, GO!ouders en KOOGO) (Engagement 2.2).

Op donderdag 7 september werd de kick-off van de campagneweek gegeven door het bezoek van de minister van Onderwijs en Vorming aan een Leerkansenproject in Ninove. Hierbij werd de minister als eerste 'klant' ontvangen in een speel-o-theek die gerund wordt door mensen in kansarmoede.

Daarnaast werd in de Week van de Geletterdheid het eenmalige [magazine Troef](#) gelanceerd. Een magazine dat sterke verhalen en projecten in de kijker zet die gaan over geletterdheid.

5.5. Strategische doelstelling 5: E-inclusie

Hoewel digitale geletterdheid integraal deel uitmaakt van het begrip 'geletterdheid' en het versterken ervan dus wordt nagestreefd binnen alle voorgaande doelstellingen, werd er toch doelbewust voor gekozen hieraan extra aandacht te besteden in een vijfde strategische doelstelling.

Bij de opmaak van het derde Plan Geletterdheid in 2017 merkten we een versnelling in de digitalisering van onze maatschappij. De Vlaamse Regering koos voor 'Radicaal Digitaal', allerhande dienstverlening werd over de digitale boeg gegooid, etc. Dit alles gebeurde zonder veel oog voor de doelgroep die digitaal (nog) niet mee is, door een gebrek aan devices, geen internettoegang of beperkte digitale vaardigheden.. Hoewel dit inzicht ondertussen, dankzij de coronacrisis, door velen gedeeld wordt, kloegen Vocvo en de partners van het Plan Geletterdheid al jaren geleden de problematiek rond digitale geletterdheid aan. Toen al communiceerden we over deze sterk toenemende groep van mensen met digitale geletterdheidsnoden die door de snelle digitalisering uitgesloten wordt van rechten en opportuniteiten. Het Strategisch Plan Geletterdheid heeft zeker bijgedragen tot de maatschappelijke bewustwording over deze problematiek.

5.5.1. Samen op tafel kloppen

De toenemende bewustwording over e-inclusie is te danken aan enkele partners die samen voortdurend aandacht voor deze problematiek bleven vragen. Vocvo, het Strategisch Plan Geletterdheid, Kenniscentrum Mediawijs, VUB-SMIT, VVSG en de Koning Boudewijnstichting sloegen de handen in elkaar om kennis en expertise te bundelen. Dit resulteerde in een heel aantal verwezenlijkingen en projecten. Deze worden hieronder besproken.

5.5.1.1. Expertiseopbouw en –uitwisseling

Extra aanvulling op ACTIE 7: Voor mensen met digitale geletterdheidsnoden kansen creëren door het aanbod rond e-inclusie en webtoegankelijkheid op elkaar af te stemmen en meer efficiënt in te zetten.

De Koning Boudewijnstichting besliste enkele fondsen in te zetten op het thema e-inclusie. Hiervoor werden verschillende experts gecontacteerd om de noden te detecteren en duurzame oplossingen te financieren. Het eerste wapenfeit was de totstandkoming van 123digit. Dit is een online oefenplatform voor digitale basisvaardigheden. Vocvo werd bij de opmaak van dit platform nauw betrokken. We namen deel aan overleg met de moederorganisatie WeTechCare en dachten mee na over de inhoud en noodzakelijke randvoorwaarden voor het slagen van dit platform. We faciliteerden ook de samenwerking tussen 123digit en het Netwerk Basiseducatie.

Een tweede financieringsincentive werd gegeven door de Koning Boudewijnstichting via projectoproepen. De planleider zat mee in de project-jury en heeft er zo mee over kunnen waken dat de blik op brede geletterdheid overal werd meegenomen.

5.5.1.2. Lerend Netwerk e-inclusie

7.1. Organiseren en ondersteunen de werkgroep e-inclusie.

- a. Brengen de verschillende actoren die werken aan en activiteiten rond e-inclusie en webtoegankelijkheid in kaart en communiceren hierover naar partners die werken rond digitale geletterdheid.
- b. Ondersteunen het overleg tussen de partners die werken rond digitale geletterdheid om:
 - i. hun aanbod op elkaar af te stemmen en het meer efficiënt in te zetten.
 - ii. gemeenschappelijke visie en strategie te ontwikkelen en uit te breiden.

7.2. Bieden inspiratie over e-inclusie en digitale basisvaardigheden aan, o.a. naar lokale besturen.

7.8. Informeert en ondersteunt de lokale ouderenraden en ouderenverenigingen/ seniorenraden over de (multi)problematiek, de oorzaken en gevolgen van digitale laaggeletterdheid en mogelijke strategieën om te werken aan geletterdheidscompetenties.

- a. Informeert en ondersteunt lokale ouderenraden en ouderenverenigingen/ seniorenraden over het opleidingsaanbod ter ondersteuning van vrijwilligers en lesgevers (o.a. aanbod Mediaccoach).
- b. Informeert medewerkers van ouderenverenigingen over de mogelijkheden om ouderen door te verwijzen naar het geletterdheidsaanbod binnen de volwasseneneducatie.

c. Stimuleert de uitwisseling van signalen en goede praktijken rond digitale geletterdheid van ouderen binnen zijn werking.

Het Lerend Netwerk e-inclusie, tot september 2020 gekend onder de naam 'expertengroep e-inclusie', is de laatste jaren een draaischijf geworden om kennis en expertise over e-inclusie uit te wisselen tussen steden, gemeenten en middenveldorganisaties (Link in de kabel, Digidak, Vlaamse ouderenraad,...). Sinds het voorjaar van 2019 wordt dit Lerend Netwerk georganiseerd door Mediawijs, VVSG en Vocvo. Sinds de coronacrisis is het belang van dit Netwerk enkel maar toegenomen en kreeg het een zeer belangrijke plaats in de werkzaamheden van het Plan Geletterdheid. (SD5, Actie 7, Engagementen 7.1, 7.2 en 7.8)

In het voorjaar van 2021 vonden twee bijeenkomsten plaats. De voorbereiding hiervan lag voor een groot stuk bij de planleider.

Op 2 februari werd:

- de visietekst van VVSG over e-inclusie gepresenteerd;
- een stellingenspel voorgelegd aan alle deelnemers. Dit spel heeft als doel lokale besturen te ondersteunen bij het opmaken van een visie op e-inclusie;
- een overzicht van alle relanceplannen mbt digitalisering getoond.

Op 27 april werd:

- een update gegeven m.b.t. de relancemiddelen voor e-inclusie;
- de visieoefening van de stad Oostende voorgesteld door Matthijs Dewaele;
- toegelicht wat de meerwaarde van outreaching is voor een lokale overheid (Cis Dewaele, SAM vzw);
- lokale mapping van actoren toegelicht (Mattia De Pauw, Samenlevingsopbouw, digitaal inclusieve wijk).

In september 2021 vindt het volgende Lerend Netwerk plaats. Dit zal volledig in het teken staan van het project 'Digitaal Inclusieve Wijk' (Week van de Geletterdheid). De drie centrumsteden Antwerpen, Kortrijk en Gent zullen de resultaten van hun project toelichten en goede praktijken delen.

5.5.1.3. Taskforce e-inclusie

7.1. Organiseren en ondersteunen de werkgroep e-inclusie.

a. Brengen de verschillende actoren die werken aan en activiteiten rond e-inclusie en webtoegankelijkheid in kaart en communiceren hierover naar partners die werken rond digitale geletterdheid.

b. Ondersteunen het overleg tussen de partners die werken rond digitale geletterdheid om:

- i. hun aanbod op elkaar af te stemmen en het meer efficiënt in te zetten.
- ii. gemeenschappelijke visie en strategie te ontwikkelen en uit te breiden.

7.2. Bieden inspiratie over e-inclusie en digitale basisvaardigheden aan, o.a. naar lokale besturen.

7.8. Informeert en ondersteunt de lokale ouderenraden en ouderenverenigingen/ seniorenraden over de (multi)problematiek, de oorzaken en gevolgen van digitale laaggeletterdheid en mogelijke strategieën om te werken aan geletterdheidscompetenties.

a. Informeert en ondersteunt lokale ouderenraden en ouderenverenigingen/ seniorenraden over het opleidingsaanbod ter ondersteuning van vrijwilligers en lesgevers (o.a. aanbod Mediaccoach).

b. Informeert medewerkers van ouderenverenigingen over de mogelijkheden om ouderen door te verwijzen naar het geletterdheidsaanbod binnen de volwasseneneducatie.

c. Stimuleert de uitwisseling van signalen en goede praktijken rond digitale geletterdheid van ouderen binnen zijn werking.

De coronacrisis heeft de digitale geletterdheidsnoden bij veel volwassenen in Vlaanderen blootgelegd. Hierdoor is e-inclusie hoog bovenaan de politieke agenda komen staan. Dit heeft de VUB, onder leiding van Ilse Mariën, ertoe aangezet een taskforce e-inclusie in het leven te roepen. In deze taskforce zetelen heel wat organisaties die bezig zijn met digitale dienstverlening, ondersteuning en onderzoek. Vanaf het begin is ook Vocvo hierbij nauw betrokken.

Bij aanvang heeft de taskforce antwoorden gezocht op prangende vragen rond digitale noden, zoals toegang tot toestellen (laptop, tablet, smartphone), internet, eenvoudige handleidingen,... Toen de eerste noden beantwoord waren, heeft deze groep meteen gefocust op duurzame verankering en verandering. De taskforce komt nog steeds tweewekelijks samen. Alle info over de taskforce is te vinden op de website [e-inclusie.be](https://www.e-inclusie.be).

Momenteel spitst de taskforce zich, binnen verschillende werkgroepen, toe op volgende thema's:

- goede praktijken;
- beleidsbeïnvloeding;
- onderzoek;
- samenwerking.

In de taskforce van maart 2021 werd de duidelijkheid en toegankelijkheid van de communicatie m.b.t. de vaccinatiestrategie besproken. De overheid gaf aan met sleutelfiguren te willen werken om op deze manier ook meer kwetsbare doelgroepen te bereiken. Vanuit het Plan hebben we onze schouders gezet onder deze actie. De nieuwsbrief geletterdheid van april 2021 stond volledig in het teken van de vaccinatiestrategie om zoveel mogelijk partners te informeren over de sleutelfiguren. Ook schreven we een artikel om de sector basiseducatie zo goed mogelijk te briefen.

5.5.1.4. Ambtelijk overleg digitale agenda's

Extra aanvulling op ACTIE 7: Voor mensen met digitale geletterdheidsnoden kansen creëren door het aanbod rond e-inclusie en webtoegankelijkheid op elkaar af te stemmen en meer efficiënt in te zetten.

Op 25 november 2020 organiseerde Vocvo, samen met Mediawijs, het eerste ambtelijk overleg digitale agenda's. Door de coronapandemie werden en worden zeer veel beleidslijnen uitgezet met betrekking tot digitalisering. Heel wat beleidsdomeinen namen acties rond toegang tot toestellen, willen werken aan de digitale vaardigheden van de burgers of willen stappen zetten in het verlenen van internettoegang. We merkten dat al deze plannen vaak naast elkaar ontstaan.

De planleider en Mediawijs werden vanuit verschillende hoeken gevraagd om een rol op te nemen in de afstemming tussen al deze plannen. Daarnaast kwam er een grote vraag van beleidsmedewerkers naar expertise-uitwisseling. Om op deze nood in te spelen, werd het ambtelijk overleg digitale agenda's in het leven geroepen.

Op 19 januari 2021 vond een tweede overleg plaats. Hier bleek er onder meer nood aan afstemming over het geven of uitlenen van digitale toestellen door de verschillende beleidsdomeinen. Vocvo en Mediawijs lanceerden een tool om de verschillende plannen hieromtrent te verzamelen.

Op 11 maart 2021 vond een derde ambtelijk overleg plaats. Tijdens dit overleg werd tijd gemaakt om het plan 'Digisprong' toe te lichten. Dit gaf de andere departementen de mogelijkheid om linken te leggen. Ook het nieuwe platform 'Burgerprofiel' kwam aan bod. Continu wordt nagegaan of er kan samengewerkt worden of efficiënter met bepaalde middelen kan worden omgegaan. Zo werd bijvoorbeeld een document opgemaakt waar alle departementen beschrijven hoeveel devices men aankoopt en voor wie deze zijn. Op deze manier wordt nagegaan of ook andere doelgroepen er gebruik van kunnen maken of dat er geen dubbele investeringen worden gedaan.

5.5.2. Mediacoach-opleiding voor centra voor basiseducatie

7.4. Ontwikkelen en organiseren een opleiding Mediacoach op maat van de centra voor basiseducatie

7.5. Passen de mediaprofiel test aan naar opleidingen, organisaties,... om de digitale vaardigheden te bepalen en hoe je er organisatiebreed mee aan de slag kan

In 2018 werden, onder impuls van de planleider, middelen vrijgemaakt binnen het departement Onderwijs en Vorming voor de opleiding mediacoach voor lesgevers in de basiseducatie. (Engagement 7.4 en 7.5) Deze middelen werden toegewezen aan Mediawijs en ingezet voor de vertaalslag van de reguliere mediacoach-opleiding naar deze specifieke doelgroep.

'Mediacoach voor Basiseducatie' is een opleiding voor professionelen in de basiseducatie. Ze leert lesgevers hoe ze mediawijsheid in de eigen (les)praktijk en de eigen organisatie kunnen integreren. Tijdens de opleiding werkten lesgevers aan een project voor het eigen centra voor basiseducatie, dat concrete noden van de organisatie blootlegt en een veranderingsproces rond het thema mediawijsheid in gang zet.

Voorlopig vond deze opleiding één keer plaats. Mocht de sector basiseducatie in de toekomst aangeven dat hier opnieuw nood aan is, zal dit aanbod opnieuw opgenomen worden.

5.5.3. Week van de Geletterdheid

7.10. Informeren en sensibiliseren de partners van deze actie over de (multi) problematiek, de oorzaken en gevolgen van digitale laaggeletterdheid en mogelijke strategieën om te werken aan geletterdheidscompetenties via trefdagen en andere ondersteuningsactiviteiten (o.a. de Week van de Geletterdheid i.s.m. Netwerk Basiseducatie en Linc vzw).

In het najaar van 2019 werd beslist om de twee komende campagneweken helemaal in het teken te zetten van e-inclusie. Tijdens de eerste campagne, die liep van 7 tot 13 september 2020, richtten we ons, onder het motto 'Spring je mee op de digitale trein? Wij helpen je graag!' naar lokale besturen. We ondersteunden hen bij het ontwikkelen van een e-inclusiebeleid. Hiervoor werkten de kernpartners (departement Onderwijs en Vorming, Vocvo, het Netwerk Basiseducatie en Mediawijs) nauw samen met de VVSG, Wetechcare en de Koning Boudewijnstichting.

**Spring je mee
op de digitale trein?
Wij helpen je graag!**

ikbenmee.be

**WEEK
VAN DE
GELETERD
HEID**

De campagne bestond onder meer uit:

- Een toolbox die bezorgd werd aan elk lokaal bestuur in Vlaanderen. In deze toolbox zat: de campagneposter, enkele vloerstickers, een mediawegwijzer e-inclusie, mediaprofielen, bouwstenen voor een e-inclusiebeleid, een digitale quick-scan, flyers van de verschillende partners,...
- Een filmpje over de campagne en met enkele tips, dat via sociale media werd verspreid.
- Een webinar.

De campagne werd uitgebreid opgepikt door de pers:

- Studio Brussel: http://ikbenmee.be/week-van-de-geletterdheid-in-de-pers/?fbclid=IwAR2X7Ef-s_fKod-GoMHoUGgO3DEHQbn7xAJhTbkvrFOemJamexFvDqMGdPE
- HLN: <https://www.hln.be/iHn/bijna-10-procent-van-de-belgen-gebruikte-nog-nooit-internet~a9eaba42/>
- DataNews: <https://datanews.knack.be/ict/nieuws/bijna-10-procent-van-de-belgen-gebruikte-nog-nooit-internet/article-news-1631333.html>
- Knack: <https://www.knack.be/nieuws/belgie/bijna-10-procent-van-de-belgen-gebruikte-nog-nooit-internet/article-news-1631305.html>
- Humo: <https://www.humo.be/meningen/ook-laaggeletterde-volwassenen-hebben-recht-op-onderwijs-in-coronatijden~be7d58ee/>
- Radio2, Vlaams-Brabant: http://outpost.vrt.be/privemp3/CBE_010920072225.mp3
- Radio 2, De Inspecteur
 - http://outpost.vrt.be/privemp3/geletterdheid_070920081815.mp3
 - <https://radio2.be/de-inspecteur/niet-iedereen-is-mee-met-de-digitale-wereld-een-toetsenbord-gebruiken-is-voor-mij-erg>
- Radio 1, De Wereld van Sophie
 - <https://radio1.be/programma/de-wereld-van-sofie/radioitem/laaggeletterd-als-nieuwkomer-ons-land/26270>
 - <https://radio1.be/programma/de-wereld-van-sofie/radioitem/je-eerste-brief-schrijven-op-je-64e/26269>
 - <https://radio1.be/programma/de-wereld-van-sofie/radioitem/wat-laaggeletterdheid-1/26271>
 - <https://radio1.be/programma/de-wereld-van-sofie/radioitem/wat-ongeletterdheid-2/26272>
 - <https://radio1.be/programma/de-wereld-van-sofie/radioitem/een-cursus-voor-digibeten/26274>
- MNM: http://outpost.vrt.be/privemp3/Fragment_Nancy_070920171259.mp3
- Radionieuws op Radio 1, Radio 2, MNM en StuBru

Vanaf oktober 2020 werd onder impuls van de planleider gestart met de voorbereiding van de campagneweek van 2021. De Week van de Geletterdheid 2021 zal plaatsvinden van maandag 6 september tot zondag 12 september.

Samen met de kernpartners van de campagne zullen we, voor het tweede jaar op rij, samenwerken met de VVSG en de Koning Boudewijnstichting. We vragen terug aandacht voor e-inclusie en de moeilijkheden die laaggeletterden ondervinden om mee te zijn in de digitale wereld. We richten ons naar lokale besturen en bieden handvatten om laaggeletterde burgers mee te krijgen op de digitale trein.

Voor deze campagne zullen we ook samenwerken met het project 'de digitaal inclusieve wijk'. Dit is een samenwerking tussen de steden Gent, Antwerpen en Kortrijk om op buurtniveau het e-inclusieve verschil te maken. Er komen buurtgericht proefprojecten, een verzameling van goede praktijken en tips en tricks, ... die gebundeld worden in een toolbox. Deze toolbox zal tijdens de Week van de Geletterdheid gelanceerd worden. Door de Vlaanderenbrede verspreiding ervan naar alle lokale besturen, zorgen we er mee voor dat het project en deze manier van werken kan worden opgeschaald.

Vanuit de campagne zal het project onder meer versterkt worden door:

- Een aanvullende focus te leggen in de toolbox op geletterdheid en de rol van het volwassenenonderwijs;
- De lancering ervan te ondersteunen;
- Filmpjes te maken;
- De organisatie van studiedagen voor lokale besturen.

De campagne van 2021 wordt uitgebreid toegelicht in het rapport met betrekking tot de vormgeving van de campagne 'Week van de Geletterdheid' 2021.

5.6. Overkoepelende acties in het Strategisch Plan Geletterdheid

Naast de vijf besproken doelstellingen werden er ook drie 'overkoepelende acties' opgenomen binnen het Strategisch Plan Geletterdheid. Deze acties dragen bij tot de realisatie van meer dan één strategische doelstelling. Om herhaling te vermijden, werden deze acties apart geformuleerd.

5.6.1. Overkoepelende actie 8: Aandacht voor geletterdheid in heel de volwasseneneducatie

8.4. Nemen geletterdheid op als één van de prioriteiten binnen de samenwerkingsovereenkomst volwassenenonderwijs.

8.5. Werken een actieplan uit binnen de projectgroep 'geletterdheid'.

a. Professionaliseren leraren om werken aan geletterdheid op de klasvloer geïntegreerd vorm te geven en in te bedden in het geletterdheidsbeleid van de Centra voor Volwassenenonderwijs.

b. Sensibiliseren de Centra voor Volwassenenonderwijs om helder en toegankelijk te communiceren met cursisten.

8.6. Ontwikkelen de basisopleiding Functioneel en geïntegreerd werken voor de leraar basiseducatie.

8.7. Onderzoeken de mogelijkheid om deze basisopleiding formeel te verankeren in het onderwijsaanbod (gekoppeld aan een pedagogisch bekwaamheidsbewijs).

Voor de centra voor basiseducatie is werken aan geletterdheidscompetenties een kerntaak. Hierdoor hebben zij doorheen de jaren enorm veel expertise over laaggeletterdheid opgebouwd.

De centra voor volwassenenonderwijs missen echter vaak deze kennis en expertise. Heel wat cursisten die les volgen binnen een centrum voor volwassenenonderwijs ondervinden geletterdheidsnoden bij het hanteren en studeren van de informatie in hun opleiding. Om hun opleiding met succes te kunnen volhouden en afronden, moeten ook zij versterkt worden in hun brede geletterdheidsvaardigheden.

Om centra voor volwassenenonderwijs hierin te ondersteunen en te professionaliseren werkte Vocvo jarenlang samen met de pedagogisch begeleidingsdiensten van de onderwijskoepels en het GO!, aangestuurd door de Stuurgroep Volwassenenonderwijs. Vocvo droeg in belangrijke mate bij tot de ontwikkeling van de geletterdheidsmodules voor diplomagerichte beroepsopleidingen in het volwassenenonderwijs. Nadien was Vocvo de gangmaker voor de implementatie van deze geletterdheidsmodules, onder andere door de organisatie van informatiemomenten en lerende netwerken. De planleider van het Plan Geletterdheid is ook steeds betrokken geweest bij deze samenwerking en bij de concrete acties die hieruit voortvloeiden. (Engagementen 8.4 en 8.5)

De afgelopen jaren vond de samenwerking tussen Vocvo en de pedagogische begeleidingsdiensten van de onderwijskoepels en het GO! plaats binnen de 'Projectgroep geletterdheid'. Vocvo nam hierin de trekkersrol op. Dit resulteerde in een aantal opleidingen 'G-krachtige didactiek' in een centrum voor volwassenenonderwijs, de ontwikkeling van de website '[Geletterdheid in een CVO](#)' en een aantal individuele begeleidingstrajecten in centra voor volwassenenonderwijs.

Sinds de besparingen op de pedagogische begeleidingsdienst van Vocvo en de vernauwing van de opdracht tot de ondersteuning van de centra voor basiseducatie, is het trekkerschap van de projectgroep overgenomen door GO! en POV. Vocvo blijft bij hoofde van de planleider deels betrokken bij de werkzaamheden. Zeker de organisatie van de inspiratiedag 'Geletterd, geïntegreerd, dual? Klare taal!, oorspronkelijk gepland in april 2020, werd in het najaar 2020 sterk ondersteund vanuit Vocvo.

Vocvo werkte de opleiding 'Functioneel en geïntegreerd werken' voor de leraar basiseducatie uit. De roep, door zowel Netwerk Basiseducatie als Vlaamse overheid, om een opleiding klonk

luid. Er ontbreekt immers een structureel opleidingsaanbod voor leraren basiseducatie. Er bestaat geen lerarenopleiding voor volwassenenonderwijs en daarbovenop is er ook geen structureel professionaliseringsaanbod gericht op het lesgeven aan laaggeletterden. Er is wel een ad hoc professionaliseringsaanbod dat zeer waardevol is, maar dit is onvoldoende. Leraren basiseducatie werken met een zeer bijzondere, kwetsbare doelgroep met een vaak zeer complexe beginsituatie. Een duurzaam en structureel professionaliseringsaanbod is daarom geen overbodige luxe. Vocvo startte officieel met dit project in het najaar van 2015. Onder impuls van het Strategisch Plan Geletterdheid werd de keuze van het Netwerk voor deze opleiding duidelijk geëxpliciteerd. In september 2020 startte de opleiding Functioneel en geïntegreerd werken voor de eerste maal. Door de besparingen op Vocvo werd de eerste lichte onmiddellijk ook de laatste. De evaluatie door deelnemende leraren en centra voor basiseducatie was nochtans zeer positief.

5.6.2. Overkoepelende actie 9: meer kansen voor eerste-generatie-migranten

De PIAAC-cijfers tonen duidelijk dat eerste-generatie-migranten een veel grotere kans hebben om laaggeletterd te zijn. Waar het gemiddelde in Vlaanderen ligt op 15% volwassenen die laaggeletterd zijn, is dit voor eerste-generatie-migranten rond de 40%. Dit heeft ertoe bijgedragen dat sinds het tweede Plan Geletterdheid de doelgroep voor het plan is uitgebreid. Waar het eerste Plan zich nog louter richtte op Nederlandstaligen met geletterdheidsnoden, werd in het tweede Plan al voorzichtig ruimte gelaten voor de doelgroep van anderstaligen. In het derde Plan wordt er geen onderscheid meer gemaakt en richten we ons naar alle laaggeletterden, ongeacht moedertaal of herkomst.

Hieronder vind je de stappen terug die de verschillende partners met ondersteuning van Vocvo hebben gezet om hun engagementen te realiseren.

5.6.2.1. Agentschappen Integratie en Inburgering mee aan boord

9.1. Hebben binnen het inburgeringsprogramma aandacht voor brede geletterdheidsvaardigheden. Daarbij wordt er in de inburgeringstrajecten niet enkel aan taalverwerving, maar ook aan andere geletterdheids- en sleutelvaardigheden gewerkt.

Door de verruiming qua doelgroep werden de verschillende Agentschappen Integratie en Inburgering en het Agentschap Binnenlands Bestuur nieuwe belangrijke partners in het Plan Geletterdheid.

Zowel het Vlaams Agentschap, Atlas, InGent als het Huis van het Nederlands Brussel werden betrokken bij de opmaak van het Plan Geletterdheid en hebben acties geformuleerd. Daarin

engageren ze zich om oog te hebben voor brede geletterdheidsvaardigheden binnen het inburgeringstraject.

De samenwerking met de Agentschappen focust de laatste maanden voornamelijk op het integreren van digitale vaardigheden en oefenkansen in het inburgeringstraject. De coronacrisis heeft deze nood bij hun doelgroep erg duidelijk gemaakt en ze doen een beroep op de expertise van Vocvo om hierop antwoorden te zoeken.

5.6.2.2. AMIF voor laaggeletterde moeders

9.2. Onderzoeken de mogelijkheden tot verankering van het AMIF-project voor laaggeletterde anderstalige moeders.

9.3. Afhankelijk van de onderzoeksresultaten, sluiten de partners een samenwerkingsovereenkomst af in het kader van een structurele werking.

Het AMIF-project voor laaggeletterde, anderstalige moeders ontstond al tijdens het tweede Plan Geletterdheid. Vocvo nam deel aan vergaderingen van de stuurgroep van dit ESF-project, en heeft bijgedragen aan het draaiboek en uitwisselingsmomenten tussen de proefprojecten. Deze praktijk, waarin ouders ondersteund worden bij hun inburgeringstraject (met Nederlands leren en een MO-cursus) en hun opvoedingssituatie, bewees zijn efficiëntie en effectiviteit. Binnen het Plan Geletterdheid was het dan ook een prioriteit om deze praktijk duurzaam te verankeren.

Het Vlaams Agentschap Integratie en Inburgering heeft in dit engagement het voortouw genomen en heel wat stappen ondernomen om dit te kunnen verwezenlijken. De planleider volgt tot op heden deze werkzaamheden op en signaleert eventuele noden of opportuniteiten bij de verschillende partners.

5.6.3. Overkoepelende actie 10: Onderzoek

10.1. Informeren de partners van het plan en de brede samenleving over de resultaten van het internationaal vergelijkend onderzoek zoals PIAAC, PISA, PIRLS, TIMSS, ...

10.2. Neemt deel aan internationaal vergelijkend onderzoek zoals PIAAC, PISA, PIRLS, TIMSS, ...

Om een adequaat geletterdheidsbeleid te kunnen voeren, moet men weten wat er zich in de maatschappij afspeelt, moet men oog hebben voor de omvang van de problematiek en moet

men inzichten hebben in belangrijke invloedsfactoren. Daarom is er nood aan onderzoek naar geletterdheid.

Het departement Onderwijs en Vorming initieert daarom verschillende onderzoeken die in het kader van het Strategisch Plan Geletterdheid zeer zinvol zijn. De planleider volgt deze onderzoeken nauwlettend op en verdiept zich in de resultaten. Dit kan namelijk aanleiding geven tot nieuwe samenwerkingen, engagementen of studiedagen.

Belangrijke onderzoeken die worden opgevolgd:

- TIMSS: Trends in International Mathematics and Science Study is een internationaal vergelijkend onderzoek naar leerlingenprestaties in wiskunde en wetenschappen. In 2023-2024 zullen hiervan nieuwe resultaten beschikbaar zijn.
- PIRLS: Progress in International Reading Literacy Study is een internationaal vergelijkend onderzoek naar leerlingenprestaties in begrijpend lezen.
- PISA: Programme for International Student Assessment (PISA) is een internationaal vergelijkend onderzoek op initiatief van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO).
PISA test 15-jarigen op hun leesvaardigheid, wiskundige geletterdheid en wetenschappelijke geletterdheid, ongeacht waar ze zich bevinden in het onderwijssysteem. Per cyclus staat 1 domein extra in de kijker en komen de andere 2 domeinen in beperkte mate aan bod. De volgende resultaten worden in 2021 en in 2024 verwacht.
- PIAAC: Programme for the International Assessment of Adult Competencies is een grootschalig internationaal onderzoek dat de vaardigheden van volwassenen test. De focus ligt op vaardigheden die essentieel zijn voor een volwaardige deelname aan de moderne maatschappij. De resultaten van het nieuwste PIAAC-onderzoek werden verwacht in 2024, maar worden met een jaar uitgesteld door de coronapandemie.
Omdat dit onderzoek zo belangrijk is voor het Strategisch Plan Geletterdheid, volgt Vocvo het nauwgezet op. Dit door regelmatig een stand van zaken op te vragen bij het departement Onderwijs en Vorming dat dit onderzoek mee opvolgt en de UGent, de uitvoerende onderzoeksinstituten.

Aanvullend volgt de projectleider nog ander onderzoek op dat niet vanuit het beleidsdomein Onderwijs en Vorming wordt aangestuurd:

- De digitale inclusie barometer uitgevoerd door VUB en UCLouvain in opdracht van de Koning Boudewijnstichting.
- Nederlands onderzoek naar geletterdheid in opdracht van de Stichting Lezen en Schrijven.

6. Duidelijke communicatie

Meer dan een half miljoen volwassenen in Vlaanderen is laaggeletterd. Dit maakt dat zij onvoldoende vaardigheden hebben om informatie te verwerven, te verwerken en gericht te gebruiken. Aan de ene kant moeten mensen kunnen versterkt worden, zodat ze deze vaardigheden beter onder de knie krijgen. Anderzijds is er een grote maatschappelijke verantwoordelijkheid om ervoor te zorgen dat belangrijke informatie en communicatie voor iedereen begrijpbaar en toegankelijk is.

In het derde Plan Geletterdheid maken we deze keuze voor toegankelijke communicatie zeer expliciet. Enerzijds door de naam van het Plan te veranderen: we laten bewust de term 'Verhogen' vallen. Deze wijst vooral op de verantwoordelijkheid van de laaggeletterde zelf om zijn vaardigheden bij te spijkeren. In deze term zit te weinig de maatschappelijke opdracht van iedereen om toegankelijk te communiceren. Daarnaast hebben we er ook voor gekozen om helder en toegankelijk communiceren op te nemen als een van de kritische succesfactoren, zonder dewelke een duurzaam geletterdheidsbeleid niet kan slagen.

Deze keuze heeft voor heel wat nieuwe partnerschappen binnen het Plan Geletterdheid gezorgd. Volgende spelers zetten sterk in op het versterken van duidelijke en toegankelijke communicatie: Wablief, Heerlijk Helder (Vlaamse Overheid), VRT, TaalUnie, Direct Duidelijk (Nederlandse Overheid). Vocvo bracht deze actoren samen of in contact met andere partners wanneer nodig en werd ook zelf een aanspreekpunt voor deze partners. Dit resulteerde onder andere in gemeenschappelijke studiedagen.

5.12. Sensibiliseert lokale besturen om helder en toegankelijk te communiceren met werknemers.

6.12. Sensibiliseert de medewerkers van OCMW's om helder en toegankelijk te communiceren.

2.2. Informeren en sensibiliseren de ouderwerkingen over de (multi)problematiek, de oorzaken en gevolgen van laaggeletterdheid en mogelijke strategieën om te werken aan geletterdheidscompetenties bij ouders.

a. Sensibiliseren ouderwerkingen om helder en toegankelijk te communiceren met ouders.

Wablief-tekstadvies is de expert wanneer het gaat over duidelijk taalgebruik voor laaggeletterden. Daarom neemt de planleider een doorverwijzende rol op wanneer partners hierover vragen of noden hebben. Zo werden er al heel wat samenwerkingen geïnitieerd:

- met lokale besturen. In samenwerking met de VVSG zal, vanaf 2021, het opleidingsaanbod van Wablief duurzaam worden aangeboden via de VVSG en krijgen lokale besturen hiervoor een financiële incentive. (Engagementen 5.12 en 6.12)

- met de ouderkoepels. In het voorjaar van 2021 zal Wablief een informatiesessie geven voor ouderverenigingen, over alle onderwijskoepels en GO! heen.
(Engagement 2.2. a)
- met de Vlaamse en Federale overheid in verband met de coronacommunicatie. Vanaf het begin van de coronacrisis stond het als een paal boven water dat duidelijke communicatie over het virus, de maatregelen en beleidskeuzes essentieel was. Vanuit de centra voor basiseducatie kwam al snel het signaal dat er dringend nood was aan duidelijke en laagdrempelige informatie, in het Nederlands, in beeldtaal en in andere talen voor hun doelpubliek. Onder impuls van de planleider sloegen Vocvo, Wablief, CBE Kortrijk-Roeselare en CBE Open School Antwerpen de handen in elkaar. Daarnaast namen ze ook contact op met het Agentschap Binnenlands Bestuur dat, samen met het federaal crisiscentrum, een samenwerking had opgestart met de Agentschappen Integratie en Inburgering om de maatregelen te vertalen. Deze samenwerking loopt nog steeds en werpt zijn vruchten af. Telkens er federaal of Vlaams maatregelen of beleidskeuzes worden beslist, zet Wablief deze om naar duidelijke (beeld)taal. Het resultaat van dit werk kan iedereen vinden op: <https://www.wablief.be/nl/corona-in-eenvoudige-taal>.

7. Professionaliseren en expertise uitbouwen en delen over geletterdheid

Een van de kerntaken van de planleider binnen Vocvo is het opbouwen, bundelen en uitdragen van kennis en expertise over geletterdheid. Dit door enerzijds op de hoogte te blijven van onderzoeken met betrekking tot geletterdheid, deel te nemen aan studiedagen en een netwerk uit te bouwen. Anderzijds door deel te nemen aan beleidsdomeinoverschrijdend overleg, presentaties te geven, advies te geven en studiedagen te organiseren.

7.1. Overlegplatformen

De planleider zetelt in een heel aantal structurele overlegplatformen. Deze zijn vaak beleidsdomeinoverschrijdend. De rol van de planleider hierin is het behartigen van de belangen van mensen met geletterdheidsnoden, netwerken en expertiseopbouw.

Een overzicht van deze overlegplatformen:

- Ambtelijke stuurgroep Strategisch Plan Geletterdheid
- Horizontaal Permanent Armoedeoverleg
- Lerend Netwerk e-inclusie
- Taskforce e-inclusie
- Ambtelijk overleg digitale agenda's
- Projectgroep Geletterdheid – pedagogische begeleidingsdiensten volwassenenonderwijs en GO!
- PONT 2 overleg – TaalUnie
- Team Samenwerkingen – Netwerk Basiseducatie
- West-Vlaams Strategisch Plan Geletterdheid
- Vertaalwerk coronamaatregelen
- Partnerschap LevensLangLeren

7.2. Studiedagen

Doorheen de jaren werden er vanuit het Plan Geletterdheid al heel wat professionaliseringsinitiatieven op poten gezet. Studiedagen, infosessies, webinars,... om professionals te versterken in het herkennen van de (multi)problematiek, de oorzaken en gevolgen van laaggeletterdheid en hun mogelijke strategieën aan te bieden om te werken aan geletterdheidscompetenties. Een engagement dat Vocvo en het departement Onderwijs en Vorming binnen elke actie hebben opgenomen. Tijdens deze initiatieven lieten we meestal wetenschappers of beleidsmakers aan het woord en gaven we ruimte voor inspirerende praktijken.

De verschillende initiatieven:

- de jaarlijkse Trefdag Geletterdheid - jaarlijks wordt er vanuit het Plan Geletterdheid een grote trefdag georganiseerd. Deze spitst zich telkens toe op één specifieke doelstelling van het Plan.
- Inspiratiedagen - in navolging van de Week van de Geletterdheid werden al enkele jaren op rij (lokale) inspiratiedagen georganiseerd.
- Webinars Week van de Geletterdheid.
- Webinars e-inclusie - in het voorjaar van 2020, toen de coronapandemie begon, was er zeer veel vraag en nood naar expertise-uitwisseling over e-inclusie. In samenwerking met VVSG en Mediawijs heeft Vocvo toen drie webinars georganiseerd.

In onderstaande overzichtstabel geven we een overzicht van de verschillende professionaliseringsinitiatieven die Vocvo de afgelopen jaren heeft georganiseerd, in samenwerking met de partners van het Plan Geletterdheid.

Trefdag: 'Leren vergroot kansen!	Vrijdag 18 mei 2018	Brussel	100 deelnemers
Trefdag 'Geletterdheid op de werkvloer, w@ is d@?!'	Vrijdag 8 november 2019	Brussel	250 deelnemers
Inspiratiedag 1: 'Wie niet mee is, is gezien'	Vrijdag 8 februari 2019	Gent	80 deelnemers
Inspiratiedag 2: 'Wie niet mee is, is gezien'	Vrijdag 22 maart 2019	Hasselt	60 deelnemers
Inspiratiedag 3: 'Wie niet mee is, is gezien'	Vrijdag 6 april 2019	Brussel	100 deelnemers
Inspiratiedag 'Tijd voor Geletterdheid'	Normaal op 28 april 2020	Brussel	Afgelast wegens corona
Webinar Week van de Geletterdheid: 'Elke ouder mee – Tijd voor Geletterdheid'.	Woensdag 24 februari 2021,	online	150 deelnemers

Webinar Week van de Geletterdheid: 'Ouders en kinderen, iedereen mee op de digitale trein - Tijd voor Geletterdheid'.	Woensdag 3 maart 2021	Online	100 deelnemers
Webinar e-inclusie: 'welke impact heeft de coronacrisis op e-inclusiebeleid en -initiatieven?'	14 mei 2020	Online	100 deelnemers
Webinar e-inclusie: Wat kunnen leren en meenemen uit deze coronacrisis?	3 juni 2020	Online	150 deelnemers
Webinar e-inclusie: In het kader van het 'Migrant Literacies project' (Erasmus+ programma) 'hoe krijg je mensen die het Nederlands (nog) niet machtig (genoeg) zijn toch digitaal mee?'	24 juni 2020	Online	450 deelnemers

7.3. Expertise delen

Omdat laaggeletterdheid nog steeds een ongekend probleem blijkt, is het van groot belang dat de kennis en expertise hierover gedeeld wordt. De planleider is doorheen de jaren dan ook uitgegroeid tot enerzijds aanspreekpunt, anderzijds spreker op studiedagen of intern overleg bij allerlei organisaties.

In het voorjaar van 2021 gaf de planleider onder meer presentaties op de webinars van de Week van de Geletterdheid en op de Netwerkdag van het Netwerk Basiseducatie.

Daarnaast is het een belangrijke opdracht van Vocvo om andere overheden te ondersteunen bij de ontwikkeling van een geletterdheidsbeleid. Hieronder lees je meer over de samenwerking die Vocvo heeft met Brussel en de provincie West-Vlaanderen om duurzame provinciale geletterdheidsplannen te verwezenlijken.

7.3.1. Lokale Plannen Geletterdheid

Ook op lokaal niveau wordt aandacht geschonken aan de geletterdheidsproblematiek. Deze lokale aanpak wordt vanuit het Vlaamse Plan Geletterdheid aangemoedigd en ondersteund. Enerzijds omdat deze initiatiefnemers vaak dichterbij de lokale uitvoerders en dus gemakkelijker lokale projecten, samenwerkingen, etc kunnen realiseren. Anderzijds omdat we merken dat er vaak op lokaal niveau budgetten kunnen worden vrijgemaakt.

In Brussel is er al sinds vele jaren een 'Brussels Plan Geletterdheid' dat wordt aangestuurd door de Vlaamse Gemeenschapscommissie en wordt uitgevoerd door CBE Brusselleer. Vocvo staat in contact met zowel de Vlaamse Gemeenschapscommissie als CBE Brusselleer om afstemming te verzekeren.

In het najaar van 2019 besliste ook de provincie West-Vlaanderen om in te zetten op de ontwikkeling van een provinciaal Strategisch Plan Geletterdheid. Dit plan wil de nadruk leggen op zaken die eigen zijn aan de West-Vlaamse context en wil provinciale partners rond de tafel brengen om geletterdheid te versterken. In dit lokale plan worden de vijf Vlaamse strategische doelstellingen overgenomen. De acties en invulling ervan zijn vormgegeven naar provinciale noden, partners en middelen. Vocvo heeft mee de pen vastgehouden bij de opmaak van het West-Vlaamse Plan.

Sinds de aftrap van het West-Vlaamse Plan in oktober 2020 zetelt de planleider mee in de stuurgroep en blijft nauw betrokken bij de tussentijdse stappen en realisaties. Vocvo neemt een adviserende rol op, deelt zijn kennis en expertise en faciliteert nieuwe samenwerkingen.

Via het interprovinciaal overleg (voorjaar 2021) zal de planleider ook het flankerend onderwijsbeleid van andere provinciale besturen warm maken om ook op dit niveau geletterdheid hoger op de agenda te zetten en hierrond beleid en acties te ontwikkelen.

Conclusie

In de afgelopen vier jaar is Vocvo erin geslaagd heel wat partners nauw te betrekken bij het Strategisch Plan Geletterdheid, hen ertoe aan te zetten te investeren in geletterdheid en hen hierin te ondersteunen. De engagementen die de partners in 2017 aangingen, worden naar best vermogen uitgevoerd. De doelstellingen zijn nog niet allemaal behaald, de ambities zijn dan ook groot en de hoop om op het Vlaamse beleid te wegen nog groter. Maar de eindstreep is ook nog niet in zicht. Nog tot in 2024 heeft Vocvo de tijd om het verschil te maken, om verder te wegen op het geletterdheidsbeleid, om partners te blijven motiveren en versterken en om een voetafdruk achter te laten met het Strategisch Plan Geletterdheid in de Vlaamse maatschappij.